

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Mužská role a její vývoj ve společnosti

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Mgr. Veronika Benešová, Ph.D.

2011

Autorka práce:
Hana Kadlecová

Abstrakt

Mužská role a její vývoj ve společnosti

Bakalářská práce pojednává o mužské roli a jejím vývoji ve společnosti, přičemž toto téma je v současné době často diskutované. Z tohoto důvodu hlavní cílem práce je poukázat na vývoj mužské role v minulosti a jeho vliv na současný stav mužství v partnerských vztazích a rodině. Dílčím cílem práce je porovnat mužské role v partnerství a rodině s generačním odstupem.

Teoretická část této práce pojednává o mužské roli v současnosti, konkrétněji o krizi mužství a tlaku společnosti na muže, jsou zde vymezeny pojmy jako sexuální identita, rodová identita a podstatná část je věnována předávání mužství ve výchově, vztahu otce a syna a krizi otcovství. Neméně podstatná je část zaměřená na mužskou roli partnera - manžela. Teoretická část je zakončena kapitolou, jež krátce představuje mužská hnutí v ČR.

Informace potřebné ke zpracování empirické části byly získány metodou kvalitativního výzkumu, technikou polořízeného rozhovoru s muži, kteří byli dle věku rozděleni do dvou skupin, a tím bylo umožněno porovnání názorů dvou generací.

Tématem výzkumu bylo porovnání názorů respondentů na vývoj mužské role, na změny mužské role v partnerských vztazích a v rodině a dále pak vliv absence otců na formování mužské role. Výsledky práce poukazují na podobnost i rozdílnost názorů dvou věkových skupin mužů na výše uvedená témata. Tato srovnání nabízí několik podnětů k zamyšlení a nastiňují možná vysvětlení problematiky týkající se krizi mužských rolí. Výsledky práce mohou být cenným zdrojem informací pro všechny muže, kteří hledají svou mužskou identitu a ve svém životě se potkali s problémy ve svém partnerském či rodinném životě. Dále tato práce může posloužit ženám, které mají zájem lépe porozumět mužům. Kromě toho by mohla být přínosem při výuce gender problematiky či sociologie rodiny.

Abstract

Male role and its development in society

The thesis deals with the male role and its development in society, whereas this issue has been currently widely discussed. For this reason, the main objective of this thesis is to indicate the evolution of the male role in the past and its impact on the current state of masculinity in partnerships and family relationships. A sub-objective is to compare the male roles in a partnership and a family with a generational gap

The theoretical part of this thesis deals with the male role at the present time, more particularly with the crisis of masculinity and the social pressures on men, the terms such as sexual identity and gender identity are defined and a substantial part is devoted to the transmission of malehood in education, the relationship between father and son and a crisis of fatherhood. Equally significant is the section focused on the role of a male partner – a husband. The theoretical part ends with a chapter in which men's movements in the Czech Republic are briefly described.

The information needed to carry out the empirical part were obtained by the qualitative research technique, semi-structured interviews with men divided by age into two groups, which allowed comparison of views of two generations.

The topic of the research was the comparison of respondents' opinions on the development of male roles, changes in male roles in partnerships and a family and the influence of the fathers' absence in shaping the male role. The results point out the similarities and differences in opinions of the two age groups of men on the above-mentioned topics. This comparison provides some food for thought, and outlines possible explanations of a masculinity crisis. The outcomes of the thesis may be a valuable information source for all men who seek their masculine identity and have been confronted with problems in their partnerships or family lives. This thesis also can help women to better understand

men. In addition, it could be beneficial to teaching gender issues or sociology of the family.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 6. 5. 2011

.....
Hana Kadlecová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí práce Mgr. Veronice Benešové, Ph.D. za odbornou pomoc, ochotu, vstřícnost a podporu při vedení této práce.

Dále mé poděkování patří všem osobám, které mě podporovaly a vytvářely zázemí po celou dobu mého studia a v neposlední řadě všem respondentům za jejich otevřenost a ochotu se podělit o své názory a životní zkušenosti.

Obsah

Úvod.....	8
1. SOUČASNÝ STAV	9
1.1 Mužská role v dnešní společnosti	9
1.1.1 Krize mužství.....	9
1.1.2 Tlak společnosti na muže.....	11
1.2 Vývoj mužské role	12
1.2.1 Vymezení sexuální identity	12
1.2.2 Vymezení rodové identity.....	12
1.2.3 Operacionalizace pojmů zranění, dobrodružství, uznání.....	13
1.3 Předávání mužství ve výchově	14
1.3.1 Vztah otec a syn.....	14
1.4 Mužská role partnera/manžela	22
1.4.1 Tradiční pojetí mužské role partnera/manžela.....	22
1.4.2 Postmoderní pojetí mužské role partnera/manžela	24
1.4.3 Konflikty v partnerství/manželství	24
1.4.4 Násilí a agresivita mužů v partnerství/manželství	25
1.5 Mužská hnutí v ČR	26
1.5.1 Chlapi.cz	26
1.5.2 Liga otevřených mužů	27
2. CÍLE PRÁCE.....	30
3. METODIKA	31
3.1 Použité metody a techniky sběru dat	31
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	32
3.3 Realizace výzkumu	33
4. VÝSLEDKY	34
5. DISKUZE	65
6. ZÁVĚR	72
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74
8. KLÍČOVÁ SLOVA	78

Úvod

Mužská role prochází proměnou, která je velmi zásadní pro fungování celé společnosti i jednotlivých rodin. Čím dál více můžeme slyšet o krizi mužství, zvýšeném počtu rodin bez otců a o postupném vytrácení se mužských vzorů a autorit. Tyto a jiné změny mají zásadní vliv na vývoj chlapců. Muži si tyto proměny uvědomují a na jedné straně se snaží své role znovu obnovit, vrací se k tradicím a hledají své kořeny. Na straně druhé jsou ale muži, kteří tyto změny popírají a plynule pod tlakem společnosti přizpůsobují své chování současným požadavkům.

Tématem bakalářské práce jsem chtěla poukázat jak na roli muže v minulosti, tak na postavení mužů v dnešní společnosti a na směr jejich vývoje. Hlavním motivem ke zpracování tohoto tématu mi byl vlastní zájem lépe porozumět mužům a touha být chápající dcerou, partnerkou a v budoucnu snad také matkou. Abych dokázala lépe porozumět, musela jsem se prvně začít více zabývat vývojem, vlivy společnosti a faktory, které výše popsanou situaci mužů ovlivňují a zásadním způsobem určují.

V teoretické části této práce jsem se tedy zabývala mužskou rolí v dnešní společnosti, přičemž hlavní zájem jsem soustředila na problematiku krize mužství a tlaku společnosti na muže. Dále jsem se věnovala vývoji mužské role a s tím souvisejícím předáváním mužství ve výchově. Zde byla mým hlavním zájmem role syna a role otce. Věnovala jsem se také mužské roli partnera a manžela. Na závěr této části jsem uvedla nejvýznamnější mužská hnutí v ČR, jejichž posláním je podporovat muže v jejich rolích a identitě.

V praktické části této práce jsem vedla rozhovory s respondenty dvou věkových kategorií. Mým hlavním cílem bylo poukázat na vývoj mužské role v minulosti a jeho vliv na současný stav mužství v partnerských vztazích a rodině. Dílčím cílem bylo porovnat mužské role v partnerství a rodině s generačním odstupem.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Mužská role v dnešní společnosti

Zenon W. Dudek uvádí, že současný muž zaujímá ve společnosti čím dál slabší postavení. Často není na svou úlohu v oblasti společenské, psychologické, ani v duchovní připraven. Průzkumy nám ukazují nedostatek pozitivních a autentických vzorů pro chlapce, kteří vstupují do života (1). Dnešní muži si začínají uvědomovat, že vzory mužství, jež vytváří populární kultura, jsou najednou nepostačující. Mladý muž se jimi už jednoduše nemůže inspirovat (5). Společnost si z větší části nedokáže udělat na muže jasný názor. Posledních třicet let strávila tím, že se snažila předefinovat mužství na něco citlivějšího, bezpečnějšího, ovladatelnějšího a dalo by se říct, ženštějšího, a teď se mužům vyčítá, že nejsou muži. Výsledek všeho je obrovský zmatek v otázkách po totožnosti pohlaví (9).

Existují jasné a nezvratné důkazy, že během celého dvacátého století a počátkem století jedenadvacátého muži specificky a těžce trpěli. Sebevraždy, předčasná úmrtí, úrazovost, závislost – v čele všech těchto statistik stojí muži. A trpící muži mají sklon působit utrpení druhým. Fyzické násilí na manželkách, sexuální zneužívání dětí, rozvody, morální úpadek v podnikání a politice – to všechno svědčí o tom, že s mnoha muži se děje něco velmi neblahého (4).

1.1.1 Krize mužství

Jak došlo k tomu, že máme nešťastné muže s neúspěšným sexuálním životem, v nudných zaměstnáních a s povrchními přátelskými vztahy? Proč rodiny trpí tím, že muži jsou nepřístupní, náladoví, nejistí a podráždění otcové a manželé? Odpověď nabízí postřeh spisovatelů a komentátorů z 90. let, kteří začali poukazovat na to, co chybí

mladým mužům v naší společnosti, a tím je otec, moudré vedení starších mužů a procesy, které by jim pomohly dospět ve zralé muže. Zatímco se jejich těla mění v mužská, oni sami nemají znalosti a schopnosti potřebné k jejich ovládnutí. Nedostatek intenzivních kontaktů se staršími muži během dětství způsobuje, že mladí muži vychází do života ochuzení a potýkají se s velkými potížemi. Důsledky jsou pak katastrofální: dochází k rozpadu manželství, děti své otce nenávidí, zvyšuje se úmrtnost kvůli nadměrnému stresu a současně toto všechno ničí svět a společnost (4). Nedostatek mužských vzorů při výchově chlapců vytvořil ve struktuře rodiny obrovskou trhlinu, které jsme se však brzy přizpůsobili a začali se domnívat, že je to normální. Na fakt, že chlapci by mohli otcovu přítomnost potřebovat mnoho hodin denně a ne pouze minuty, které se jim dostávají, a že strýčkové a dědové hrají zásadní roli v psychickém růstu mužů, se zapomělo. A právě proto vznikly v mužském vývoji hluboké a nebezpečné mezery. Začali se objevovat nevyzrálí, nevyrovnaní a zklamaní muži (4).

V šedesátých letech se muži začali zabývat historií žen a ženskou vnímavostí. Při tomto poznávání někteří z nich objevili ženskou stránku své osobnosti a snažili se jí naslouchat. Tento proces probíhá stále a většina dnešních mužů jím více či méně právě prochází. Ačkoliv to, že muži objevují a rozvíjejí své „ženské“ vědomí, je důležité, má to i své stinné stránky. Za posledních dvacet let se muž stal přemýšlivějším a něžnějším. Nestal se však o moc svobodnějším. Muž je teď hodný chlapec, který přináší radost nejen své matce, ale i ženě, se kterou žije. Fenomén „změkčilého muže“ se rozšířil až do dnešní společnosti. Avšak mnozí z těchto mužů nejsou opravdově šťastní. Člověk si všimne, že jim chybí energie. Za své partnerky si potom volí silné ženy, z nichž energie doslova srší. Tito muži se sice naučili být citliví, ale citlivost sama nestačí k překonání manželských krizí (5).

Celý obraz doplňují první výzkumy oné mizící menšiny mužů, kteří se rozhodli ke změně rolí a stali se novými otci a muži v domácnosti. Podle jejich vlastních údajů jde o rozhodnutí, které je jen s výhradami dobrovolné. Podřídili se přání nebo požadavku partnerky. Tito muži v domácnosti trpí syndromem žen v domácnosti, jež spočívá v neviditelnosti jejich práce, nedostatku uznání a nedostatku sebevědomí (3). Podle tradičního mužského stereotypu dělby genderových rolí závisí „úspěch“ muže

v podstatné míře na ekonomické úspěšnosti a na seberealizaci v povolání. Teprve stabilní příjem mu umožňuje dostat mužskému ideálu „dobrého živitele“ a „starostlivého manžela a otce rodiny“. Pro muže je práce podstatným pilířem jejich identity. Pokud žena nedokáže respektovat skutečnost, že se muž se svým zaměstnáním identifikuje více, nežli se žena až dosud (ovšem se stále častějšími výjimkami) identifikuje se svým, roste v rodině napětí a je ohrožována její stabilita. Muži si na své práci cení především její zajímavosti, různorodosti, možnosti uplatnit své schopnosti a větší míry samostatnosti. Také daleko častěji pracují v povolání, které si sami zvolili (16).

1.1.2 Tlak společnosti na muže

Velmi obecně by bylo možno konstatovat, že muži jsou více ceněni společností a ženy rodinou. V posledních desetiletích se hovoří o krizi mužské role, smíšených pocitech dnešních mužů, jejichž příčinou jsou změny ve struktuře domácnosti a o pozici mužů v ní. Muži zde tráví mnohem méně času než ženy. Současným trendem je zvyšování počtu hodin strávených v zaměstnání, jehož vlivem vymizelo domácí kutilství. Živitelé rodin jsou nuceni vzdát se svých dosavadních zálib, které umožňovaly vyvážení potenciální nespokojenosti v zaměstnání. Při těchto aktivitách se otcové sdíleli i se svými dětmi. Dnes je ovšem často muž hostem ve svém domě, jelikož většinu času tráví v zaměstnání a doma především odpočívá. Děti pak otce obdivují, mají jej jako sváteční autoritu, ale často nemají přesnou představu o jeho denních aktivitách. Ženy se pak stávají dominantní osobností rodiny, jelikož musí zastávat i takové role a čelit řešení takových problémů, které jsou jinak považovány výhradně za doménu mužů (16). Je patrné, že otcové již nezaplňují v domovech tolik prostoru jako otcové v devatenáctém století. Někteří tuto skutečnost přijímají, avšak bez pochopení důsledků toho všeho (5).

Samotné mužství jako součást identity je v dnešní společnosti ve srovnání se ženským pravděpodobně křehčí. Dostat společenským a posléze i vlastním nárokům na roli muže, která je spojena s úspěchem v konkurenčním a společenském boji, může

být někdy otázkou života i smrti. Muži jsou patrně častěji vystaveni strádání existenciálnímu, o čemž hovoří statistiky suicidií. Muži též bývají obětmi různých závislostí, psychopatologií a psychosomatických chorob (16).

1.2 Vývoj mužské role

1.2.1 Vymezení sexuální identity

Emoční souhlas s příslušností k jednomu či druhému rodu, tzv. jádrová pohlavní identita, je nejhlubší součástí ženské a mužské identity. Jádrová pohlavní identita patří k základním složkám celkového sebepojetí a je jednou z prvních sebeidentifikačních charakteristik dítěte (16). Získávání identity je velmi složitý proces, který zahrnuje pozitivní vztah začleňování a negativní vztah odlučování. Člověk se vymezuje na základě podobností s jedněmi a odlišností od druhých (10). Hodně chlapců definuje mužství jednoduše: to co není ženské. Dítě mužského pohlaví může existovat, jen když se odloučí od matky, od své feminity a od postavení pasivního nemluvněte. Chce-li dát najevo svou mužskou identitu, musí sebe i ostatní přesvědčit o třech věcech: že není žena, dítě ani homosexuál (2).

1.2.2 Vymezení rodové identity

Rodová role je souborem pravidel, který předepisuje prostřednictvím formálních a neformálních norem určité způsoby chování pro muže a ženy. Mužské a ženské role jsou základními společenskými rolemi, které jsou dále diferencovány do souborů specifitějších rolí, např. muž je synem, otcem, manželem, zaměstnancem apod. Muži a ženy se potom jako nositelé rodově diferencovaných souborů rolí musí v jejich rámci chovat srozumitelně a předvídatelně. Neznamená to však, že sociální role muže jen omezují a kladou jim překážky, naopak jsou významnými orientačními nástroji

v sociálním prostředí. Znalost světa i sebe sama je pevně spojena s rolemi. Díky nim víme, kam patříme, co máme dělat, ale i co si máme myslet a pociťovat (11).

1.2.3 Operacionalizace pojmů zranění, dobrodružství, uznání

Zranění

Chlapci nyní víc než kdy jindy prožívají krizi sebevědomí. Mnozí z nich vyrůstají s pocitem, že je rodiče nemají rádi a že je jejich vrstevníci nenávidí, utiskují je a neváží si jich (8). Mladí muži trpí kvůli tomu, že mnoho z nich si uvědomilo příčiny své frustrace, svou touhu po otci a potřebu kontaktu (5). Frustraci způsobuje zlom, zklamání, zranění na cestě k mužství. Protože se ale o této ráně málokdy s chlapci mluví, málokdy bývá zahojena a každý muž si ji v sobě nese. A tím, kdo ji zasadil, je téměř vždy otec. Každý syn touží po tom, aby byl právě v otcových očích opravdovým mužem. Dokud nebude muž vědět, že je muž, pořád se to bude snažit dokázat a zároveň se bude vyhýbat všemu, co by mohlo prozradit, že jím není. Kým je, to se chlapec dozvídá od otce nebo od světa mužů. K duševnímu zranění dochází, když syn otce v dětství nevidá, nepoznává jeho společnost, když otec je nepřítomný nebo naprosto odevzdaný své práci. Někteří otcové zraňují samotným mlčením. Jsou sice přítomni, ale pro své syny, jako by nebyli. Muži se poté buď rozhodnou svá zranění kompenzovat cílevědomostí (násilní muži), nebo se stáhnou a upadnou do pasivity (ústupní muži) (9).

Dobrodružství a uznání

Mnozí muži se za své otce stydí. „Jsi úplně jako tvůj táta“ – to je otrávený šíp, kterým se nejedna zatrpklá matka strefí do srdce svého syna. Většina mužů se však ze všech sil snaží nebýt jako jejich otec. Ale jaký vzor jim potom zbývá? Od koho pak převzou vědomí své síly? Muž nutně potřebuje vědět, kde se tu vzal a z jakého je

„těsta“ (9). Syn potřebuje vědět, že ho otec obdivuje. Už jako malý kluk chce, aby na něho byl táta pyšný (33). Úkolem otce je naučit syna „umění boje“ v tom nejlepším smyslu tohoto slova. Nejprve jde o vnitřní zápas s vlastní slabostí, náladovostí, tendencí utíkat před nepříjemnostmi apod., ale půjde i o vnější boj, o tzv. „místo na slunci“, což je snaha uplatnit se, bojovat s nepoctivostí, nespravedlivým jednáním a odvážně přijímat odpovědné funkce a úkoly. Povinností muže, otce a manžela je ve světě plném ohrožení chránit ženu i děti (1).

Úkolem otce je naučit syna radosti z přemáhání vlastní slabosti a umění soutěžit. Má se naučit nejen vyhrávat, ale i prohrávat. Umění přijímat porážku často vypovídá o chlapcově síle víc než jeho výhry (1). Jak je tedy možné, že kolem sebe vidíme tolik osamělých žen, tolik dětí bez otců a tak málo opravdových mužů (9)?

1.3 Předávání mužství ve výchově

O tom, jak se muž postaví k výchově, rozhoduje jeho vztah k vlastnímu otci, jeho synovské city. K vyzrálému přístupu k výchově dětí vede realistické zhodnocení svého postavení v původní rodině. Nedojde-li k němu, muž buď opakuje znovu chyby svého otce, nebo se vůči němu vymezuje (29). Otec má v životě svých dětí velikou moc a záleží na něm, jak tuto moc použije. Chlapci potřebují, aby jim otec pomohl najít jejich identitu muže a naučil je, jak se vyrovnat s mužským způsobem cítění (33).

1.3.1 Vztah otec a syn

Krize otcovství

Krize otcovství souvisí s narušením mužské identity, ale je také de facto výrazem krize manželství, rodiny a společnosti. Aby bylo možné krizi otcovství

překonat, musí muž nejprve zvládnout tuto krizi vlastní identity. Zralé otcovství je totiž možné vybudovat pouze na zralém mužství (1).

V minulosti byl otec výrazným představitelem toho, kdo má velký vliv na děti a na celou rodinu. Byl ovlivněn tehdejší kulturní, náboženskou i ekonomickou situací (1). S tradičním pojetím otce souvisí, jak otec naplňuje čtyři úlohy, které jsou mu vlastní v rámci jeho role. První rolí otce je role živitele rodiny. Ještě před několika desetiletími nezpochybnitelná, avšak v dnešní době ne tak jasná role. Většina žen dnes pracuje mimo domov a podílí se tak na přínosu do rodinného rozpočtu. Druhou, a snad ještě diskutabilnější úlohou otce, je role hlavy rodiny. Emancipační hnutí žen však tuto roli značně zpochybňuje. Třetí tradiční rolí je role ochránce rodiny. Otec má své rodině zajišťovat bezpečí jak fyzické, tak emocionální. Čtvrtým přínosem otce má být duchovní vedení rodiny. Přestože v minulosti ne všichni muži plnili tyto úlohy řádně, panovala obecná shoda, že by je plnit měli (8).

Dnešní doba však nenabízí žádný obraz vzorového otce, který by byl natolik všeobecně sdílený, aby se s ním mohla většina mužů ztotožnit. Dochází pak k jevu, který nazýváme „krize otcovství“. Pod tímto tlakem pak někteří muži na svou otcovskou roli úplně rezignují, nebo ji plní nedostatečně. Důsledkem toho je, že většina mužů má děti, avšak jen málo dětí má opravdové otce (2).

Vliv otce na syna v období dětství

V průběhu vývoje a růstu jsou dvě kritická období, kdy jsou chlapci obzvláště zranitelní a kdy se zároveň utváří jejich mužská identita. První období, kdy chlapci nutně potřebují ve své blízkosti mužskou osobu, nastává přibližně v rozmezí tří až pěti let chlapcova věku. Do této doby si chlapci plně užívali matčinu péči a bylo to naprosto v pořádku, otcovu péči však též vnímali. Otec byl důležitý, ale hlavní roli hrála matka. Pak ale nastává v životě chlapce zlom. Od matky se postupně odtahuje a snaží se nalézt a vyjádřit svou mužskou identitu. Chlapec v tomto období doslova žadoní po pozornosti svého otce, chce proniknout do otcova světa, napodobuje jeho chování a způsoby. Zkrátka chce být jako jeho otec. Otec se stává pro syna vzorem a hrdinou (8).

Pokud otec v rodině není, snaží se chlapec identifikovat s nejbližším mužským vzorem, a to jak skutečným – např. muži v rodině nebo v sousedství, tak i s obrazem mužů zprostředkovaných mediálními prostředky apod. (37).

Největším darem, jaký může otec svým dětem dát, je věnovat jim čas. Otcovství vyžaduje stálé pouto s dítětem, stálou péči o něj. Syn se potřebuje s otcem podělit o svou každodennost. Každý den ukládá otec něco do „banky vzpomínek“ svých synů a dcer. Z tohoto vkladu budou pak čerpat celý život (1).

Podle psychiatra Kyle Pruetta, autora knihy *Fatherneed (1999)*, jsou otcové pro děti stejně důležité jako matky, ale jiným způsobem. Zde autor uvádí několik zjištění, které přinesl pečlivý výzkum role otců: (8)

- Mezi otci a jejich dětmi začíná pevné spojení již při narození.
- Již šestinedělní dítě dokáže rozlišit matčin a otcův hlas.
- V osmi týdnech umí rozlišit způsob péče matky a péče otce.
- Děti se rodí s pudem najít svého otce a navázat s ním spojení. Když začínají mluvit, jejich označení pro otce často předchází označením pro matku. Důvody nejsou známy.
- U batolat se projevuje potřeba otce obzvlášť zřetelně – vyhledávají svého otce, ptají se na něj, není-li přítomen, uchvacuje je, když slyší jeho hlas v telefonu. Pokud mohou, prozkoumávají každou část jeho těla.
- Dospívající vyjadřují svou potřebu otce složitěji, kdy např. soupeří se svým otcem a útočí na jeho hodnoty, názory apod. Mnozí synové, ale i dcery, si uvědomí svou potřebu otce až při jeho smrti, zvláště pokud zůstala nenaplněna.

V období kolem šesti až sedmi let chlapec touží po čím dál aktivnějším kontaktu se svým otcem. Toho může dosáhnout jedině tehdy, bude-li jeho otec s ním, bude mu k dispozici a bude s ním chtít trávit čas. Je potřeba, aby otec se synem dělali různé věci společně, aby spolu rádi sdíleli své životy, otec aby syna podněcoval a zkoušel, ale nikdy ho nezraňoval ani neznevažoval (4). Období, kdy chlapec napodobuje téměř

ve všem svého otce, je rozhodující pro utváření jeho charakteru. Nejlepším nástrojem, jak charakter vštěpovat, je otcovo chování a vystupování. Ztotožnění se s ním je mnohem účinnější než kázání, hubování, trestání, přemlouvání apod. To, jak se muž chová ke svým dětem, ke své ženě, jak zvládá krizové situace, zkrátka jak prožívá svou každodennost, jsou příklady, které si bude syn vštěpovat do paměti a brzy je začne ve svém životě uplatňovat. Proto je velmi důležité, aby muži měli na paměti, že jejich děti, synové a dcery si patrně nebudou pamatovat, co jim otcové říkali, ale po celý svůj život budou ovlivněni tím, jak se jejich otcové chovali (8).

„Německá psycholožka Alice Millerová napsala studii o muži, s nímž se v dětství hrubě zacházelo. Otec ho zbil za každý sebemenší přestupek, ať skutečný, nebo jen domnělý. Nikdy na syna nevolal jeho jménem. Když chtěl, aby k němu hoch přišel, zapískal na něho jako na psa. V chlapci kypěla nenávist, ale nebyl schopen dát svému vzteku na otce volný průběh. Tak ho potlačoval v sobě a přižívoval tím svou nenávist. Později se syn dozvěděl, že jeho dědeček (o kterém skoro nic nevěděl) byl Žid. Jeho zdeformovaná mysl ho dovedla k přesvědčení, že židovská krev byla důvodem chování jeho otce.

Ten chlapec se jmenoval Adolf Hitler. Zbytek jeho destruktivního příběhu již znáte“ (Millerová in Rohr, 2002).

Odpoutání syna od matky – důležitost mužského vzoru

Jedním z nejdůležitějších „vývojových úkolů“, které musí chlapec úspěšně zvládnout, aby mohl v pozdějším životě navázat uspokojujivý vztah se ženou, je citové odpoutání od matky. Syn musí dospět k tomu, že vnímá svou naprostou nezávislost na matce – na jejích citových stavech, potřebách a sexuální identitě. Tento náročný úkol může splnit nejlépe tehdy, má-li k dispozici silného a hlavně přítomného otce nebo jiného muže, který je pro něj vzorem (4). Ženy dokážou změnit zárodek v chlapce, avšak pouze muži dovedou změnit chlapce v muže. Zasvěcovatelé v tradičních kulturách tvrdí, že chlapci se potřebují podruhé narodit, přičemž k novému životu je

tentokrát musí přivést muži. V pradávných společnostech lidé věřili, že z chlapce se stává muž pouze prostřednictvím rituálu a vynaloženého úsilí. V naší kultuře již takové zvyky neexistují. Chlapci však stále pociťují potřebu zasvěcení do toho, co znamená být mužem, starci však funkci zasvěcovatelů obvykle neplní (5).

Zlomové období v životě chlapců nastává zhruba okolo čtrnácti let. Mnoho synů začíná mít se svou matkou konflikty, nechápou však proč. Někde hluboko ve svém nitru si uvědomují, že se od matky musí odpoutat (4). Člověk může často spatřit, jak se urostlí synové nehezky chovají ke své matce a nevybíravě jí odpovídají na její otázky. Jejich chování je snahou předvést se v nepříznivém světle. Jestliže otcové či starci neodvedli svou práci a nepřetřali pouto mezi matkou a synem, snaží se chlapci tímto způsobem vymanit. Převážně se jedná o podvědomé jednání (5).

Citové odpoutání syna je pro matku bolestivé. Je však nutné, aby „nechala svého syna jít“ a dovolila mu tak stát se mužem (13). Pokud synův citový život zásadně ovlivní matka, bude se rovněž na své mužství dívat z ženského hlediska. Možná nad ním ustrne a pokusí se o jeho změnu, nebo se jej bude chtít naopak zbavit. Může k němu chovat obdiv, avšak nikdy se s ním neztotožní (5). Od jisté chvíle nebude znát nic než pasivitu a bázlivost. Dospěje, aniž by se dozvěděl, jak si stát na svém, a nezjistí, zdali je vůbec mužem. Jistě, bude zdvořilý, bude si dávat pozor, aby se neprohřešil proti pravidlům. A ačkoliv to může vypadat mravně, jedná se o pouhou slabost mužství (9).

Mladí muži touží po momentech, kdy mohou se svým otcem poměřovat své síly, mrštnost, zápolit s ním. Zároveň takové aktivity musí mít také svá pravidla, jedním z nich je „nezranit“. Chlapci se tak učí používat své síly, ale takovým způsobem, aby neubližovali sobě ani druhým. Dostávají užitečnou lekci do života. Až vyrostou, budou nejspíš větší a silnější než jejich přítelkyně či manželka, musí se proto naučit, jak diskutovat, vyjadřovat silné emoce, přijímat kritiku a při tom nikdy nepoužít svou fyzickou sílu k získání převahy či k ublížení. V zápasení se také chlapec učí prohrávat, získává respekt k autoritě. Otcovým cílem by neměla být snaha vždy dosáhnout vítězství, ale zajistit rovnováhu ve vztahu otec - syn (4).

Chlapci potřebují otce jako doplnění a korekci matčiny výchovy. Potřebují otce, pro kterého není otcovství nepřijemnou povinností, ale cestou zasvěcení svého syna, na kterého jsou náležitě hrdí a tento obdiv si syn zapamatuje po celý svůj život (32).

Vliv otce na syna v období dospívání

Jak již dříve bylo zmíněno, druhým kritickým obdobím ve vývoji chlapců je období pubescence. Nejzřetelnější projevy jsou již na začátku puberty, kdy chlapci najednou prožívají velké emocionální a hormonální změny, a právě to je doba, kdy zoufale potřebují otcovu přítomnost, jeho dohled, lásku a vedení (8). V tomto období se otec stává z obou rodičů tím zajímavějším. Zatímco matka byla tím, kdo prezentuje vnitřní rodinný život, otec je tím, kdo uvádí dítě do složitějšího vnějšího světa. Otec ukazuje něco, co je nové, zajímavé, podněcující. Zapojuje syna do „dospělých“ rozhovorů (29). Přátelství otce se synem spočívá ve společné práci, v intelektuálních, společenských a jiných zájmech. Otec by měl tento vztah budovat co možná nejdříve. Pokud by si syn v období dospívání uvědomil lhostejné chování svého otce, vybudování vztahu důvěry by bylo prakticky nemožné (1). Syn potřebuje v období puberty, aby jej otec bral vážně. Touží po uznání a úctě, které se snaží dosáhnout tím, že něco zvládne, v něčem se osvědčí. Uspokojení z vědomí otcovy hrdosti přináší mladému muži nejen pocit uspokojení, ale také významně pomáhá k tomu, že si dokáže vážít sám sebe. Uznání od matky berou děti jako něco samozřejmého, ale otcovo uznání se nezískává tak snadno, a právě proto syna více motivuje. Matka utěšuje, kdežto otec dává poznat, že za to opravdu jeho syn stojí (29).

Důležitou a složitou oblastí v období dospívání je pro chlapce oblast sexuality. Otec by měl pomoci synovi formovat jeho názory a postoje týkající se partnerství, manželství a otcovství. Právě pod jeho vlivem by si syn měl vytvářet svůj svět mužských hodnot, vztah k ženám a sexualitě. Otcové by měli mít na paměti, že sexualita teenagera je velmi citlivou a křehkou záležitostí. Jakékoliv nemístné narážky či výsměch směřovaný na psychický a fyzický vývoj, především tedy sexuální, může být velmi zraňující a urážlivý. Při opakování by se mohlo jednat o příčinu komplexů

mladého muže (1). Otec jako vzor může chlapci pomoci usměrnit svou sexualitu. Je důležité, aby mu dal najevo, že obdivování ženského těla je v pořádku, nicméně že se nejedná pouze o sexuální objekt, ale je třeba, aby na ženu vždy pohlížel jako na lidskou bytost (4).

Aby syn mohl správně pochopit sexualitu jako takovou, musí mít hlavně správný příklad ve svých rodičích. Hlavním zdrojem radosti dítěte je vzájemná láska jeho rodičů. Proto způsob, jakým otec jedná a mluví se svou ženou, jak jí projevuje svou náklonnost a úctu, nebo naopak ji a jiné ženy ponižuje, vyjadřuje se o nich nevhodně, to vše se vštěpuje do charakteru jeho syna. Stejně tak i chování matky vůči otci ovlivňuje pohled syna na ženy. Je důležité, aby rodiče představovali svým potomkům sexualitu v její zdravé formě jako projev láskyplného a zodpovědného vztahu mezi mužem a ženou (1).

Mužská iniciace

Mužský růst je celoživotní proces, který musí být podporován vztahy s ostatními muži. Proces, při němž muži podporují mužský rozvoj u ostatních mužů, se nazývá iniciace. Koncept iniciace zůstává pro většinu dnešní společnosti velkou neznámou. Druh iniciace, který pečuje o mužský růst, je zachován v menšinových kmenových společenstvích (13).

Robert Bly popisuje tradiční zasvěcení východoafrického kmene Kikujů:

Když chlapec dosáhne přiměřeného věku, je odňat matce a odveden na zvláštní místo, na kterém pro chlapce nastává období třídenního půstu. Třetí den přijdou starší muži a zasednou v kruhu okolo ohně. Chlapec má hlad a trpí žízní. Pozoruje vše s napětím. Jeden ze starších mužů se chopí nože a otevře si žílu na ruce a nechá trochu krve odkapat do misky. Stejným nožem ho v činnosti následují i ostatní stařešinové. Mladý muž je pak vyzván, aby se z nádoby posilnil. Při tomto obřadu se chlapec učí řadě věcí. Poznává, že pokrm nedostává pouze od své matky, ale i od mužů, nebo že

nůž neslouží pouze jako zbraň, ale i k jiným účelům. Může snad chlapec po takovém zážitku pochybovat o tom, že ho ostatní muži mezi sebe přijímají (5)?

Jakmile je chlapec mezi muže přijat, starší ho učí legendám a příběhům, jež zprostředkovávají historii kmene, písním představujícím typicky mužské hodnoty, tanci a poezii, které zobrazují hrdinské činy předchozích generací (5). Tato zkušenost vstřípí hodnoty, historii a tradice mužské společnosti přímo do jádra chlapcovy osobnosti (13). Chlapci toto zažívají proto, aby se naučili, že jsou posvátnými bytostmi. Zažívají strach, symbolické zranění, ale vše probíhá s velkou pečlivostí a z významných důvodů. Nikdy to nebylo myšleno sadisticky. Zasněžení je přivítáním do mužské spirituality a jeho forma má zajistit, aby nikdy nebylo zapomenuto (4).

Ve společnosti 21. století se vesměs proces iniciace nekoná. Otcové a starší muži už neuvádějí chlapce do mužství, nýbrž chlapci jsou ponecháni napospas sobě samotným a důsledky toho jsou znepokojivé, až zdrcující. Pro většinu chlapců zůstává mužský potenciál tajemstvím. Vliv pevného společenství, fyzicky, emocionálně a duševně rozvinutých mužů, zůstává nepoznán (13). Jestliže společnost přestane poskytovat smysluplné iniciační cesty, muži se začnou iniciovat sami. A v tom spočívá velké nebezpečí, jelikož se muži začnou iniciovat po svém např. V pouličním gangu, v užívání drog a alkoholu, v adrenalinových sportech, ve vyhledávání sexuálních zážitků, ale i v militarismu, sektách apod. (36). Když mladý muž nalezne svou vlastní iniciaci v užívání kokainu, cítí se posílen, když si vezme drogu a jeho pocit je umocněn tím, že cítí sounáležitost se svou skupinou uživatelů drog (13). Falešné iniciace nastupují jako náhražky tehdy, chybí-li skutečné vedení a dobré zasněžení. Přejít do nových životních fází vyžaduje velké zkušenosti a ve zralé společnosti by nikdy neměl být ponechán nezralým lidem. Účelem iniciace musí být chlapce posílit, nikoliv jim ublížit nebo je pokořit (4).

Nepřítomnost otce

Potřeba otce je hluboko vepsaná do lidské psychiky. Nejsou-li naplněny synovy potřeby dobrého a trvalého vztahu s otcem, pociťuje „hlad po otci“ (1). Tento stav je hlubokou biologickou potřebou po silných, divokých, živočišných, starostlivých, láskyplných a oduševnělých mužských podnětech (4). V současné společnosti se objevují názory, že otcové nejsou při výchově nutní a jejich role je relativizována. Tyto názory mají za úkol přesvědčit mladou generaci bez otců, že vliv na děti má především „společnost“, nikoliv „jen“ otec a matka. Často však jde především o ospravedlnění častých rozvodů a opuštění svých potomků (1). Ohromující vymizení mužů z rodinného prostředí by pak mohlo být klíčem k většině společenských problémů. Chlapci bez otců mají častěji násilnické sklony a dostávají se do problémů, mají horší prospěch ve škole, inklinují k různým partám a gangům apod. Nepřítomnost otce v rodině často znamená zhoršení socioekonomického statusu rodiny. Avšak otcovská péče o děti je základní součástí lidského života a zaslouží si své místo a úctu (4).

1.4 Mužská role partnera/manžela

1.4.1 Tradiční pojetí mužské role partnera/manžela

Podle Aristotela, který jako první vymezil z filosofického hlediska manželskou autoritu muže, je muž nejdokonalejší bytostí a náleží mu právo řídit ostatní členy v rodině. Mužská dominance přetrvávala v průběhu staletí a k jejímu oslabení docházelo pozvolna. Rodiny v Evropě se až do 18. století řídily principem mužské autority. Muž - otec byl hlavou rodiny a jeho postavení se mu nedalo odepřít. Toto postavení mu zaručovalo aktivní zapojení do výchovy dítěte. Ženy byly v této době příliš izolovány od společnosti a potřebovaly ochranu muže (35).

V tradičním pojetí manželství jsou si lidé naprosto oddáni. Po vstupu do manželství přestávají být individuální bytostí a získávají zcela novou „párovou totožnost“. Pokud jednou vstoupí do manželství, dochází zcela ke změně jejich společenského statusu. Jsou párem, který dělá všechno společně, jeden na druhém jsou závislí. Především pak nejsou vnímáni jako potenciální partneři pro někoho jiného a ani oni sami nepohlíží na druhé s myšlenkami na partnerství či manželství (28). V tradiční společnosti je vztah mezi mužem a ženou komplementární, tedy jejich sociální role se doplňují tak, aby jednotka tvořená mužem a ženou byla schopna přežít. Role muže a ženy je daleko méně asymetrická, nerovnovážná (7).

Muž jako bojovník a ochránce

Téměř každá žena by mohla vyprávět o svých zraněních, která byla způsobena násilím či zanedbáváním. A stejně jako chlapec touží po uznání svého otce, i dívka touží slyšet slova uznání. Volání z hloubi dívčího srdce zní: *Jsem krásná? Budeš o mě usilovat? Jsi mnou uchvácen? Budeš se za mě bit?* Odpověď hledá dívka primárně u svého otce, později u svého partnera a manžela. Je-li muž pasivní, žena si připadá opuštěně. Ne každá žena touží po boji, ale každá žena touží, aby se někdo bil pro ni, aby ji někdo chtěl a aby o ni skutečně usiloval. Dívčí sny o záchraně rytířem v zářící zbroji nejsou jen holčičím výmyslem, nýbrž právě v nich tkví samotná podstata ženina srdce a života (9).

Muži ve chvíli, kdy se mají za svou ženu skutečně být, často váhají. Zapomněli, jak hluboká je rozkoš vydat sebe sama pro toho druhého. Když ovšem muž není ochoten nabídnout ženě sám sebe, zůstává prázdná (9).

Součástí vnitřní výbavy muže je to, co bychom nazvali „bojovník“ a „ochránce“. Bojovník druhým neublíží, nýbrž „střeží hradby“ emocionálního hradu a chrání před špatným zacházením či zneužitím. U dětí není tento bojovník ještě dostatečně silný, a proto potřebují ochranu (4). Aby tohoto úkolu byl schopen muž dostát, musí vědět, že je silný, že na to má. Žena musí vědět, že je krásná a hodna toho, aby za ni někdo bojoval (9).

1.4.2 Postmoderní pojetí mužské role partnera/manžela

V současné době nejsou oblasti kompetencí muže a ženy žijících společně již tak jasně vymezeny. Snad pouze pohlavně specifické rozdíly zůstaly zachovány dodnes, pouze žena může otěhotnět, porodit a kojit dítě. Nicméně stále více oblastí ostatních spadá do kompetencí obou (17). Žena během dvacátého století získala značnou samostatnost – osobní, finanční, společenskou a dokonce nepovažuje za nutné udržovat vztah s mužem a vychovávat s ním společně děti (28). Role muže a ženy se tedy vyrovnávají a muž přestává být doma hlavním přínosem. Stal se jedním ze dvou živitelů rodiny, není tolik angažován do výchovy a více se zaměřuje na svůj kariérní růst. Avšak díky přežívajícím tradičním představám si na druhé straně leccos nárokuje. Emancipovaná žena je ale méně ochotna nároky plnit (25).

V posledních letech se začaly řešit otázky otcovství a partnerství. Na rozdíl od předchozího vývoje, kdy se muž začal vzdalovat, se teď pomalu začíná vracet do podvědomí rodiny. Tento návrat nebude lehký, bude náročný pro muže i ženu. Vlivem menších rodin a většího uplatnění žen na trhu práce bude nutné změnit pohled na roli muže jako otce. Hovoří se o jiném muži, případně novém otci, který se od toho starého odlišuje především tím, že nemá potřebu definovat svou mužskou identitu v opozici vůči identitě ženské a přijímá pečovatelské úlohy, které přirozeně patří k rodičovství (35).

1.4.3 Konflikty v partnerství/manželství

Spory mezi mužem a ženou mohou být zdrojem ponaučení a růstu. Ovšem bezúčelným rozčlením, k němuž mají sklon muži i ženy, se ničeho nedosáhne a ve vztahu ničí veškerou lásku a cit (5). Je důležité, aby se partneři dohadovali a upřímně spolu diskutovali, jinak by jejich důvěrný vztah byl přetvářkou. Na paměti však musí mít, že je nutné se dobře ovládat a vždy si k partnerovi zachovávat úctu (4).

Jestliže nastane mezi partnery krize, muži mají sklon k zamlčování problémů a jen neradi přistupují k otevřeným rozmlouvám o citových nedorozuměních. Jestliže však dvojici ovládá muž se svým postojem ignorování a zamlčování problémů, mohou se tyto problémy nahromadit natolik, že je dvojice řeší rozchodem či rozvodem, který se v dané situaci jeví jako jediné řešení (17). Když partnerství/manželství prožívá krizi, žena, která je zaujatá pouze svými citovými potřebami, se příliš rychle považuje za opuštěnou, zrazenou, stane se vůči muži chladnou. Stejně tak muž, který je egocentricky zaměřený a není schopný loajálního přístupu k ženě, se v období konfliktu začne pomalu vzdalovat a nechá partnerku samotnou. V takových případech partneři ztrácejí sílu a schopnosti vztah sjednocovat a upevňovat (1).

1.4.4 Násilí a agresivita mužů v partnerství/manželství

V manželství mají oba partneři možnost řešit vzniklý konflikt. Mohou uplatňovat svou sílu, nadvládu, a tedy se uchýlit k manipulaci a ovládnutí, anebo si mohou přímo a otevřeně promluvit. Mnozí muži jenž mají sklon k násilí, neumí správně komunikovat, neboť si nesou vzorec z dětství, kdy sami zažili násilí. Změnit tento vzorec je stojí hodně úsilí, a to nejen naučit se správnému přístupu k ženě, ale rovněž vyrovnat se s vlastními negativními vzpomínkami (4). Muži se také uchylují k násilí ze dvou dalších příčin. Z biologických, a to v závislosti na hormonální situaci jejich organismu, kdy je produkován ve zvýšené míře hormon testosteron, a z výchovných, kdy je takovému chování naučila tradiční výchova k pohlavním rolím. Chlapci jsou od dětství podněcováni k tomu, aby si nenechali nic líbit, prosazovali se třeba i násilím (17). Agrese v životě muže je též chápána jako zdroj síly a energie. Tato energie může být důležitá pro naplnění některých potřeb (18).

V první řadě se může jednat o schopnost *prosadit se a něco vykonat = potřeba sebeprosazení*:

- Agresivita je postojem k životu, který burcuje, aktivizuje a vybízí. Žene muže do útoku, nutí jej opustit obrannou strategii, kterou při svých životních úkolech a problémech uplatňuje. Agrese je zdrojem energie vnitřního archetypu válečníka, která muži umožňuje rozhodně konat a jednat a za toto své jednání převzít plnou odpovědnost. Tuto energii mohou muži dobře užívat anebo zneužívat právě v partnerském životě (27).

V druhé řadě se jedná o *potřebu jistoty a bezpečí, spojenou s ochranou sebe sama*:

- Aby muž mohl zkoumat svou sílu a svou energii, potřebuje zdolávat různé překážky, cítit při tom kontakt s jinými muži a pociťovat svou sílu i její hranice a sílu a hranice druhých (18). Jestliže se ale snažíme zbavit muže jeho síly, zbavujeme ho mužnosti, a to na celý život. Muž, jenž nemá sílu, zná pouze pasivitu a bázlivost. Mužnosti je muž zbavován i v manželství. Z počátku ženu divočejší stránka mužovy povahy přitahuje, ale jakmile dotyčného získá, pustí se do práce na jeho zdomácnování. Je ironické, že když se muž nechá, má to ženě za zlé, zatímco ona se diví, kam se vytratila jeho dřívější vášeň (9).

1.5 Mužská hnutí v ČR

1.5.1 Chlapi.cz

Iniciativa mužů, nazývaná „Mužská spiritualita“, má svůj počátek v devadesátých letech. Nejprve se malá skupina mužů rozhodla společně scházet k modlitbě a vést mezi sebou vzájemný dialog. Současně také hledat způsob, jak posílit svoji mužskou roli v partnerských vztazích, ve kterých žili. Předpokládali, že

nejdůležitější je práce na sobě samých, která se odrazí i v kvalitě jejich partnerských vztahů a současně posílí jejich roli otců v rodině a v konečném důsledku bude pro ně jasněji definováno jejich místo ve společnosti. Pravidelně se začali scházet a společně pracovali nad tématy jejich vnitřního mužského světa. To se dělo kromě pravidelných setkání i na víkendových obnovách, pořádaných na různá témata biblická a duchovní, zacílená zejména na růst v duchovním životě. Téměř desetiletá práce, která je za nimi, dává možnost mluvit o „mužském hnutí“, do kterého jsou zapojeny stovky mužů v celé ČR (14).

Muž a žena jsou vnímáni v jejich celistvosti v rovině somatické, psychosociální i spirituální. Mnozí muži poznali a dobře ví, co znamená deficit otcovské role v rodině. Všude ve společnosti máme možnost vidět, jak se nepřítomnost otců v rodině projevovala v historii, ale především jak ji zakoušejí současní muži ve svém vlastním životě. Muži, kteří jsou součástí iniciativy, si uvědomují nejenom to, co jim chybí, ale také to, co mohou a chtějí ve svém životě změnit (14).

Páteří tohoto hnutí je „*Mužský rituál přechodu do zralé dospělosti*“. Z něho se rozvětvují další aktivity pro muže a otce, kteří mají zájem pokračovat v další cestě vlastního duchovního růstu. Na rituál také volně navazuje každoroční celostátní setkání mužů v Křižanově. Témata těchto velkých setkání jsou různá a jsou otevřená i mužům, kteří nejsou nijak v této mužské aktivitě zapojeni. Práce probíhá pod vedením renomovaných rodinných terapeutů a kněze. Dalšími akcemi, které probíhají již v menších skupinách na různých místech republiky, jsou např. Víkendy pro otce a syny, Víkendy pro otce s dětmi atd. (14).

1.5.2 Liga otevřených mužů

LOM vznikla v roce 2006 a je neziskovou organizací, která se zaměřuje na kvalitu života mužů v ČR a její zvyšování. Je členem mezinárodních sítí mužských organizací a hnutí. Je finančně podporována z dotace na podporu rodiny MPSV, z darů sponzorů a z vlastních zdrojů (19).

Organizace je založena na čtyřech přesvědčcích, tedy 4 O, mezi něž patří originalita – odpovědnost – otevřenost – odvaha (19):

- 1) Každý muž je *originální*, a tedy má právo na vytváření vlastní identity. Sdružení za tímto cílem pořádá diskuze, publikuje reflexivní texty a ankety, pořádá odborné i kulturní akce.
- 2) Chce-li muž být sám sebou, vládnout sobě a ne ostatním, měl by umět za toto své jednání nést *odpovědnost*. LOM nabízí těmto mužům individuální poradenství, otevřenou skupinu a workshopy.
- 3) Vyrovnávání šancí mužů a žen závisí nejvíce na tom, jak se daří jejich vzájemný a *otevřený* dialog. Proto sdružení LOM spolupracuje a diskutuje s ženami a ženskými organizacemi.
- 4) Mužská perspektiva a *odvaha* ji prezentovat jsou pro reálné vztahy i genderová studia nezbytné. Sdružení připravuje a realizuje projekty, jejichž cílovou skupinou jsou muži různých věkových kategorií.

Na základě analýzy potřeb společnosti i jednotlivců vznikly v rámci LOM tři programy, jejichž cílem je tyto potřeby alespoň částečně naplňovat (23).

První program, **Muži mužům!**, je páteří LOMu a na základě solidarity, tolerance a vzájemné pomoci vytváří podmínky pro změnu, kterou dnes muži procházejí. Podporuje muže, aby si uvědoměle organizovali svůj osobní, partnerský a rodinný život. Zaměřuje se na zvýšení kvality života mužů a podporu jejich osobního růstu a sebereflexe v současném světě. Pořádá víkendové workshopy pro muže a pravidelné „*Kurzy pro otevřené muže*“ v Praze i dalších městech. Poskytuje psychologické poradenství po internet i „face to face“. Tradiční je též každoroční putování mužů po horách (21).

Druhý program, **Táto, máš na to!**, se zaměřuje na aktivní otcovství, které je chápáno jako jedna z priorit dnešních mužů, i když často skrytá (23). Rodičovství je chápáno jako sdílený úvazek, jehož by se muži měli ve vlastním zájmu aktivně účastnit. Aktivní otcovství – pravidelná péče o děti a jejich životní prostor – je zdrojem kvality života: rozvíjí osobnost, upevňuje partnerské a rodinné vazby, uspokojuje

potřebu přesáhnout sebe sama a rozšiřuje možnosti pro profesní seberealizaci ženy. Cílem programu je zviditelňovat, reflektovat a rozvíjet aktivní otcovství jako důležitou součást mužské identity. Je poskytováno specializované internetové poradenství, pořádány předporodní kurzy pro muže, akce pro otce a jejich rodiny, setkání na téma sladování osobního a pracovního života, festival Tátafest a informační kampaně. V Radě vlády ČR pro rovné příležitosti žen a mužů je prezentován mužský pohled na věc. Program se dále snaží prosadit Den otců v ČR (22).

A třetí program, **Muži do škol!**, podporuje muže, kteří se chtějí realizovat v péči o děti a v jejich výchově, zejména ve školním prostředí (23). Cílem programu je zvýšit relativní i absolutní počet mužů v institucionální péči o děti. Pedagogická profese nabízí mužům možnost seberealizace a kariéry a rozvíjí kvalitu jejich života. Větší zastoupení mužů v učitelské profesi snižuje rizika, která přináší feminizace školství a nabízí mužské vzory i partnerský model výuky a výchovy. Program upozorňuje na nedostatek účasti a kvalitní mužské péče v rámci institucionální výchovy a vzdělávání. Nabízí řešení v podobě intervenčních programů a poradenství pro školy se zaměřením na zapojení otců a mužů do praxe ve vzdělávání. Jsou pořádány workshopy pro učitele i odborné akce pro veřejnost, zejména na téma agresivita a zvládání konfliktů (20).

2. CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem této bakalářské práce je poukázat na vývoj mužské role v minulosti a jeho vliv na současný stav mužství v partnerských vztazích a rodině.

Dílčím cílem je porovnat mužské role v partnerství a rodině s generačním odstupem.

S ohledem na tyto výzkumné cíle jsem si položila následující výzkumné otázky:

- 1) Existují rozdílné názory respondentů na generační vývoj mužské role?
- 2) Různí se názory respondentů na změny mužské role v partnerských vztazích a v rodině?
- 3) Ovlivňuje absence otců formování mužské role?

3. METODIKA

Ke zpracování praktické části práce jsem využila kvalitativní výzkum. Výhodou kvalitativně prováděného výzkumu je úzký okruh zkoumaných osob, kdy je výzkumníkem prováděn přímý výzkum s osobami v jejich přirozeném prostředí. Zde pak dochází k dialogu, ke komunikaci, která má za stanovených podmínek vypovídající hodnotu o zkoumaných skutečnostech. Z toho vyplývá získání informací a obohacení osoby výzkumníka o zkušenosti, které nelze získat pouze ze studia literatury (15).

V typickém příkladě má kvalitativní výzkumník na počátku téma a určené základní výzkumné otázky, jež může v průběhu modifikovat či doplňovat. Z tohoto důvodu je tato forma výzkumu často považována za velmi flexibilní, a tím se může výzkumník zaměřit na aktuální problémy (12).

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

Zvolenou metodou pro výzkum bylo dotazování, technika polořízeného rozhovoru, přičemž respondentům byly pokládány výzkumné otázky, které vycházely z potřeb cílů výzkumu a vytvářely dostatečně velký prostor pro reakce respondentů. Rozhovory jsem prováděla v přirozeném prostředí respondentů, bez přítomnosti jiných osob, ve snaze dosáhnout relevantních odpovědí na položené otázky a to „face to face“. Rozhovor trval průměrně 45 minut a s předchozím svolením respondenta byl zaznamenáván na multimediální zařízení, čímž bylo dosaženo maximálně přesného záznamu odpovědí. K tomuto zaznamenávání na audio techniku však musí být přistupováno s respektem. Nevhodné použití by mohlo v první řadě vést ke snížení hodnoty výpovědi respondentů, jejichž odpovědi by z důvodu pořizování nahrávky mohly být zkreslené a za druhé ke snížení schopnosti tazatele vést kvalitní rozhovor, jelikož se může podvědomě zaměřovat na funkčnost zařízení a technické podmínky nahrávání (34).

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořilo celkem 10 respondentů – mužů, kteří byli rozděleni do dvou věkových kategorií. Společným znakem pro kategorii mužů A byl věk mužů, kteří v době realizace výzkumu dosahovali 20 – 30 let. Společným znakem pro kategorii mužů B byl věk mužů, kteří v době realizace výzkumu dosahovali 50 – 70 let.

Průměrný věk mužů v kategorii A byl 22,2 let.

Průměrný věk mužů v kategorii B byl 61,8 let.

Dalším společným znakem mužů v kategorii B bylo jejich otcovství, a to alespoň jednoho syna.

Respondenti zůstávají v anonymitě a jména, která je provází celou praktickou částí jsou náhodně smyšlená.

Kategorie mužů A

- Pan Milan (A1), kterému je 21 let, pochází ze dvou sourozenců, má středoškolské vzdělání a pokračuje ve studiu na VŠ. Je svobodný, bez partnerky, žije s rodiči.
- Pan Matouš (A2), kterému je 21 let, pochází ze dvou sourozenců, má středoškolské vzdělání a pokračuje ve studiu na VŠ. Je svobodný, bez partnerky, žije s rodiči.
- Pan Marek (A3), kterému je 21 let, pochází ze dvou sourozenců, má středoškolské vzdělání a pokračuje ve studiu na VŠ a konzervatoři. Je svobodný, bez partnerky, žije s rodiči.
- Pan Matěj (A4), kterému je 24 let, pochází ze tří sourozenců, má středoškolské vzdělání a pokračuje ve studiu na VŠ. Je svobodný, má partnerku, žije s rodiči.
- Pan Martin (A5), kterému je 24 let, pochází ze čtyř sourozenců, má vysokoškolské vzdělání a pokračuje ve studiu na VŠ. Je svobodný, má partnerku, žije s rodiči.

Kategorie mužů B

- Pan Šimon (B1), kterému je 53 let, pochází ze čtyř sourozenců a má vysokoškolské vzdělání. Je ženatý, žije s manželkou a společně mají 3 syny.
- Pan Stanislav (B2), kterému je 61 let, pochází ze dvou sourozenců a má vysokoškolské vzdělání. Je ženatý, žije s manželkou a společně mají 2 syny.
- Pan Samuel (B3), kterému je 63 let, pochází ze dvou sourozenců a má středoškolské vzdělání. Je ženatý, žije s manželkou a společně mají 1 syna a 5 dcer.
- Pan Štěpán (B4), kterému je 63 let, pochází ze dvou sourozenců a má středoškolské vzdělání. Je ženatý, žije s manželkou a společně mají 1 syna a 2 dcery.
- Pan Slavomír (B5), kterému je 69 let, pochází ze dvou sourozenců a má středoškolské vzdělání. Je ženatý, žije s manželkou a společně měli 1 syna.

3.3 Realizace výzkumu

Výzkum byl realizován v průběhu března až dubna 2011. Respondenti byli kontaktováni osobně nebo telefonicky. Krátce byli informováni o časové a obsahové náročnosti výzkumu. Dle jejich časových i místních možností jsme si dojednávali schůzky, při nichž byl samotný rozhovor realizován. Většina respondentů souhlasila s pořízením nahrávky našeho rozhovoru, dva respondenti preferovali záznam písemný. Atmosféra setkání byla vždy příjemná a setkala jsem se vstřícným postojem respondentů.

4. VÝSLEDKY

Okruhy otázek pro rozhovor:

První okruh otázek se vztahuje k výzkumné otázce číslo 1: **Existují rozdílné názory respondentů na generační vývoj mužské role?**

- 1) Jak hodnotíte pojetí mužské role v současnosti s porovnáním pojetí mužské role v minulosti?
- 2) Jaký je Váš názor na tradiční uspořádání mužských rolí v rodině?
- 3) Jaký je Váš názor na moderní uspořádání mužských rolí v rodině?
- 4) Jaký je Váš názor na situaci, kdy žena je hlavou rodiny a jaký to může mít vliv na vývoj syna?
- 5) Jaké okamžiky ve vašem životě byste označil za zlomové pro přechod z chlapce na muže?
- 6) Máte mužský vzor?

Druhý okruh otázek se vztahuje k výzkumné otázce číslo 2: **Různí se názory respondentů na změny mužské role v partnerských vztazích a v rodině?**

- 7) Jaký význam má změna pojetí mužské role pro rodinu a partnerství?
- 8) Jaké jsou důvody partnerských/manželských krizí?
- 9) Jaké hodnoty hledají ženy u mužů?
- 10) Jaký je Váš názor na vstup do manželství?
- 11) Proč se v dnešní době oddaluje vstup do manželství?
- 12) Jak hodnotíte vztah Vašich rodičů k sobě navzájem a je/bude pro Vás inspirací pro vlastní partnerský vztah?

Třetí okruh otázek se vztahuje k výzkumné otázce číslo 3: **Ovlivňuje absence otců formování mužské role?**

- 13) Jak byste charakterizoval mužskou roli otce v rodině?
- 14) Co by především měl poskytovat otec svému synovi?

- 15) Jak byste charakterizoval postavení Vašeho otce ve vaší rodině?
- 16) Zapojoval se aktivně Váš otec do vaší výchovy?
- 17) Jaký vliv měla výchova Vašeho otce na vás a inspiroval jste se/inspirujete se po vzoru svého otce ve výchově svých dětí (svého syna)?
- 18) Domníváte se, že nepřítomnost otce v období vývoje syna má vliv na formování jeho mužství a popř. jaký?

Následně jsou uvedeny nejzajímavější a nejpodstatnější odpovědi respondentů na výše uvedené otázky, které jsem rozdělila do tří okruhů tak, jak se vztahují k otázkám výzkumným.

1) Jak hodnotíte pojetí mužské role v současnosti s porovnáním pojetí mužské role v minulosti?

Všichni respondenti se shodli na zrovnoprávnění rolí mužů a žen, v jehož důsledku dochází ke změnám v roli mužské.

Matouš (A2): „*Dřív měli chlapi určitě dominantnější postavení vůči ženám. Ženy neměly např. volební právo a muži se více podíleli na společenském životě než ženy, které byly ženami v domácnosti. Postupně se to uvolňovalo, prolínaly se ty role a až teď je to v podstatě bez rozdílu ... feministické názory se tlačí do popředí a už i chlapi zůstávají doma na rodičovský dovolený a není to pro ně žádná ostuda nebo potupa. A to hodnotím, jakože to je tak dobře.*“

Marek (A3): „*Dřív tu rodinu spíš řídil otec, vybíral partnery atd. Například za první republiky kdyby otec nesouhlasil s tím, koho si vybrala jeho dcera, tak by k tomu sňatku třeba vůbec nedošlo. Přijde mi, že teďka ten otec už nemá takovou funkci. Taky to finanční zabezpečení dřív spočívalo hlavně na tom muži v rodině. Dneska se to dělí. A taky všechno záleží na těch osobnostech těch lidí ve vztahu. Když bude dominantní muž a submisivní žena, tak jim to bude vyhovovat. Záleží na tom, jak se domluví. Víc záleží na osobnostech těch lidí než na tom pohlaví.*“

Martin (A5): „*Muži nehrají již tak významnou, silnou roli jak hráli v minulosti. Ale nijak konkrétně to nejsem schopný popsat, jelikož jsem tu dobu nezažil. Zním to*

pouze z předchozí generace. Myslím si, že mnoho žen dneska hraje zásadnější roli v rodině než muži. Ale nedokážu vůbec odhadnout, jestli to je dobře nebo špatně.“

1) Jak hodnotíte pojetí mužské role v současnosti s porovnáním pojetí mužské role v minulosti?

Všichni respondenti hodnotili pojetí mužské role vymezením oproti roli ženské. Zmiňovali zrovnoprávnění rolí mužů a žen, ale také oslabení či nevyjasněnost role mužské.

Šimon (B1): *„V současnosti vidím tu mužskou roli u hodně chlapů takovou nevyjasněnou. Dřív byla dost jasně daná dlouhodobým, společenským, přirozeným vývojem. V dnešní době, kdy se ty vztahy mezi muži a ženami zrovnoprávňují a chlapi ztratili tu roli hlavního živitele, tak si myslím, že mnoho z nich si tu svojí roli nedokáže ujasnit a tápou, co by vlastně měli dělat, jaký je jejich vztah k ženám. Myslím, že svou roli nedokážou najít. Ne všichni, ale většina.“*

Samuel (B3): *„Muž - otec byl vždycky tím živitelem rodiny, byl vždycky ten, podle kterého se určovala ta pravidla. I když byli někteří muži také příslápnutí, tak přes to všechno se vždy pohlíželo na toho muže jako na ten středobod rodiny, protože on nosil domů výplatu a on hospodářsky zajišťoval chod té rodiny... No a z pohledu dnešního, je vidět, že se ta role vyrovnává s rolí ženy. Určitě to je dneska jiné, než to bývalo v minulosti a podle mě to je dobře.“*

Slavomír (B5): *„Myslím si, že v minulosti měli ti chlapi větší roli, než ji mají dneska. Dneska je to všechno emancipovaný. ... Je to tím, že muž už není tím živitelem rodiny, protože už se to vyrovnává a ženy mají kolikrát na zajištění té rodiny větší vliv.“*

2) Jaký je Váš názor na tradiční uspořádání mužských rolí v rodině?

U respondentů převažoval názor, že tradiční uspořádání mužských rolí v rodině omezovalo role ženy. Dva respondenti zcela nesouhlasili s tradičním modelem, tři respondenti naopak shledávají i pozitiva v zachování určité hierarchie či jasného rozdělení rolí.

Milan (A1): „Můj názor je, že chlap by měl být hlava rodiny. I ženská může vést rodinu dobře, mně osobně by to ale ubíralo sebevědomí. Do budoucna bych chtěl být hlavou rodiny.“

Matouš (A2): „Já bych ten tradiční model zavrhnul.“

Marek (A3): „No určitě to omezuje ženu tím, že za ní muž bude rozhodovat a bude to za ní řídit. To určitě není dobře. Ale zase to rozdělení na ty mužské a ženské role může sloužit k lepší organizaci věcí a k zjednodušení, že se nebudou hádat o to, co kdo bude dělat ... Že prostě víš, že když tě něco bolí, tak jdeš za matkou, a když potřebuješ něco spravit, tak jdeš za tátou. V tom bych viděl tu výhodu toho tradičního modelu. Ale ne to, že by v té rodině byl muž dogmaticky nadřazený té ženě.“

Matěj (A4): „Mně se to líbí tak, jak to je teď - to co žiji. Ti partneři by si měli pomáhat a je jedno, jestli ten dělá to nebo ta tohle. Nelíbí se mi, když tohle je čistě chlapecký a tohle čistě ženský.“

Martin (A5): „Otázka spíš je, jestli ten tradiční model je dneska ještě schopný fungovat kvůli všem ostatním faktorům. Ale souhlasím s myšlenkou, kterou jsem teď někde slyšel, že pokud ten chlap přenechá manželce domácnost, tak nad ní ztrácí kontrolu. Mě to hodně oslovilo a myslím si, že je opravdu důležité, aby se chlap nedostal mimo tu rodinu.“

2) Jaký je Váš názor na tradiční uspořádání mužských rolí v rodině?

Respondenti se shodli, že role muže v minulosti byla ovlivňována specifiky té doby, ale i situací, ve které se zrovna ta konkrétní rodina nacházela.

Šimon (B1): „Role byly uspořádány vývojem a situací, ve které se rodiny nacházely. Nemyslím si, že by muž jako hlava rodiny fungoval lépe než dnes, ale bylo to tak dané a neměl jinou možnost. Dneska je možností víc. Pokud chce muž nějakou svou roli hrát, musí si jí nejdříve uvědomit.“

Stanislav (B2): „Myslím, že ta starší verze byla v něčem lepší - děti byly víc pod kontrolou.“

Samuel (B3): „Já si myslím, že jestliže v té rodině se mají partneři rádi, tak že to zase tak nevybočuje. Že když tam panuje mezi nimi úcta a láska, kterou si slibují při

manželském slibu, tak to ani v minulosti nebyl problém. Ten tatínek věděl, že bez té maminky nemůže nic. Že ona když mu hospodaří a vede rodinu dobře, tak on má méně starostí s rodinou a může se věnovat tomu tehdejšímu byznysu. Ale tím, že tam i ty extrémny trochu byly, tak je dobře, že dneska to začíná být normální, že se ty role srovnávají.“

Štěpán (B4): *„Domnívám se, že tradiční model již v současné době nefunguje. V té době, co tento model fungoval, mohl být dobrý. Ale já sám jsem ho nezažil, tedy nemohu hodnotit.“*

Slavomír (B5): *„Dneska je prostě jiná doba, než byla dřív. V minulosti se uznávaly hodnoty toho muže, které se dneska už neuznávají. ... Dříve byla v rodinách silnější pouta mezi těmi rodiči a dětmi. Ty děti vyrůstaly třeba v tří generační rodině, to dneska chybí. Ten vztah s tou třetí generací je pouze sem tam, ty děcka neví, jaký mají problémy prarodiče ve stáří, protože s nimi nežijí, a když je vidí jednou za měsíc, tak to nemohou ani posoudit.“*

3) Jaký je Váš názor na moderní uspořádání mužských rolí v rodině?

Všem respondentům se moderní uspořádání rolí svým způsobem zamlouvalo. Každý zvláště sledával pozitiva, ale i negativa v něčem jiném. Nahlíželi na něj z různých aspektů, jako je čas, finance, kariéra, výchova dětí, svoboda osobnosti jedince atd.

Milan (A1): *„Já mám chlapa spojeného hlavně s tím zabezpečováním rodiny, ale když teď část odpovědnosti přejala žena, chlap se nemusí tolik držet a má čas na svou rodinu a partnerku.“*

Matouš (A2): *„Mně se právě líbí ten moderní model, kdy se role prolínají. Ani by mi nevadilo, kdyby žena vydělávala více peněz než já a ani by mi nevadilo zůstat s dětmi na rodičovské dovolené. Já docela rád vařím, což je asi taky typická ženská role. Ale je potřeba, abych za to získal nějaké uznání. A chci mít taky nějaké své postavení v té rodině – např. že tu určitou práci dělám typicky já, může to být ženská činnost, ale dělám ji já a jsem za to oceněn. Myslím si, že je důležitý, aby se na tom vždy oba domluvili.“*

Marek (A3): „Přijde mi to benevolentnější k projevům osobností těch lidí v rodině. Je to takové volnější, a pokud si sedneš s tím partnerem, tak si můžeš dělat, co chceš. Já kdybych byl tlačeny do toho tradičního modelu, že bych měl být ten dominantní otec, tak by mi to třeba nevyhovovalo. Na tom moderním se mi líbí, že tam nejsou hranice, co má kdo dělat, ale je to o tom, jak to ty lidi chtějí. Negativní na tom je, že pokud se sejdou partneři, kteří se oba věnují své kariéře, protože na to teď oba mají právo oproti tomu tradičnímu modelu, kdy se žena starala o děti, tak se může stát, že ty děti budou emočně zanedbané, že na ně rodiče nebudou mít čas. Ten muž by taky mohl přicházet o pocit své mužnosti.“

Martin (A5): „Myslím si, že jsou ty role podmíněné ekonomickou situací, kdy dneska se zvýšil ekonomický standart a pro jeho zajištění je důležité, aby pracovali oba. Jsem toho názoru, že muž by měl na své kariéře pracovat víc než ta žena, protože přeci jenom ta žena má více mateřských citů než muž a je schopna to dítě vychovávat lépe. Tím ale nechci utlačovat roli otce a myslím si, že chlap v té výchově zastává také zásadní roli a určitě by se měl účastnit. Ale řekl bych, že je to dneska hodně převrácené tím, že oba si budují kariéru, a když už si ji vybudují, tak se jí chtějí zabývat a tím pádem se dítě dostává do výchovy úplně jinam. Takže rodiče přestávají mít ten zásadní vliv. Vliv se dostává do školy, kde je ta zásadní autorita, dítě dopoledne prodělává výuku, odpoledne je v družině a čeká, až si ho rodiče vyzvednou. Ti se vrací z práce vyčerpaní a na něco zásadního ve výchově není síla. Myslím si, že jeden z těch rodičů, a je jedno jestli to je muž nebo žena, by měl ubrat v práci a jet více naplnit doma. Ale prvních pět let poté, co se dítě narodí, by tuhle roli měla hrát žena. Jestli se potom prohodí, není problém. Ale ve chvíli, kdy si ta žena projde těhotenstvím a porodem a je na to dítě více citově vázána, by tam měla sehrávat tu zásadnější roli.“

3) Jaký je Váš názor na moderní uspořádání mužských rolí v rodině?

Všichni respondenti se shodli na tom, že v dnešní době mají nebo měli by mít muži v rodině stejné postavení jako ženy. Hodnotili je jako pozitivní, pokud vychází ze vzájemné dohody partnerů a tolerance.

Stanislav (B2): „Moderní uspořádání rolí v rodině je lepší v tom, že jsou partneři v rovnocenném postavení a žena není závislá na muži.“

Samuel (B3): „Jsem zastáncem té tradiční rodiny – tatínek, maminka, děti, ale aby v té rodině byl ten partnerský vztah a nebyl nikdo nikomu podřízený a aby to všechno bylo na dobrovolné bázi a fungovalo to. Tam je to o té vůli – že chtějí, no a když chtějí, tak to funguje.“

Štěpán (B4): „Souhlasím s moderním uspořádáním rolí v rodině, ale někdy je té rovnoprávnosti moc.“

4) Jaký je Váš názor na situaci, kdy žena je hlavou rodiny a jaký to může mít vliv na vývoj syna?

Všichni respondenti uvedli, že situace, kdy žena je hlavou rodiny, je v pořádku, jestliže se tak partneři dohodnou a oběma to vyhovuje. Důležitá je harmonie a spokojenost. Vliv na vývoj syna tato skutečnost dle většiny respondentů určitě mít bude, ne všichni jej však označili za zásadní pro budoucí fungování. Dovedou si však představit, že takový syn může mít jiné postoje a představy pro svůj budoucí život. Zejména se jedná o sebepojetí ve své mužskosti a postoje k ženám.

Milan (A1): „Jestliže je ženská schopná, může vést rodinu dobře, ale je potom otázka, jak se s tím vyrovná ten chlap. Někomu to může být nepříjemné, může mu to ubírat sebevědomí, někomu to může vyhovovat. ... Nemyslím si, že by to syna znamenalo natolik, že by nebyl schopný fungovat, ale myslím si, že bude mít např. jiné postoje než ostatní děti, které vyrůstají v rodinách, kde otec je hlava rodiny.“

Matouš (A2): „Záleží to na osobním nastavení toho člověka. Někdo je autoritativnější, někdo je víc submisivnější a pokud si ti partneři sedí, tak proč ne. Záleží, jak jsou oba spokojeni v těchto rolích. Jestli jsou, pak je to v pořádku. ... A otec musí být pro toho syna určitě vzorem. Nemusí být dominantní, ale musí být vzorem.“

Marek (A3): „No u nás doma to tak je, že máma je hlavou rodiny. Pokud budu vycházet z toho, že ten syn má otce jako vzor a měl by se s ním identifikovat, tak asi převeze ty jeho vzorce. Nebo rozhodně to bude vnímat. Možná to bude rozhodující v pojetí té jeho mužskosti. Taky mě napadá, že třeba otec, když je v situaci, kdy není

dominantní, tak není pro syna autoritou. Já jsem si kolikrát říkal, že kdybych byl tátou, že bych to udělal jinak, že bych se daleko víc snažil prosadit se.“

Matěj (A4): *„No děti se většinou chtějí podobat svým rodičům. Pokud ten chlap v rodině je utlačovaný, tak ten syn může být stejně „uťápnutý“ jako jeho táta, anebo si to přebere tak, že si řekne, že takový nikdy nechce být, a pak může být i agresivní a bude ženské utlačovat, aby se pomstil za to, co viděl, když byl malý u rodičů.“*

Martin (A5): *„Já si myslím, že tohle neovlivní zásadně toho syna. Záleží, s jakým temperamentem se ten syn narodí a v průběhu života pak bude formovaný více okolnostmi.“*

4) Jaký je Váš názor na situaci, kdy žena je hlavou rodiny a jaký to může mít vliv na vývoj syna?

Dva respondenti se domnívají, že to není zcela v pořádku, když je žena hlavou rodiny. Tři respondenti uvedli, že to záleží na partnerech, jak se domluví a jak jim to vyhovuje. V úvahu přišla i možnost, kdy by tato situace v rodině nastala bez vzájemné domluvy a docházelo by k omezování či ponižování. V tomto případě by to mělo i zásadní vliv na výchovu syna, který by si mohl z této rodiny odnést negativní vzor ženy a chování.

Šimon (B1): *„Nepovažuji to, vzhledem k tomu, že už tisíce let před námi to bylo pravděpodobně jinak, za normální, protože muž i žena jsou nastaveni jinak. Ony jsou ale i ženy s převažujícími mužskými prvky a chlapi s převažujícími ženskými prvky, tak jim to může vyhovovat. Ale spíš se přikláním k tomu tradičnímu modelu, kdy chlap je vybavený, aby byl jako takový nárazník. ... Myslím si, že to pro syna může znamenat zmatení rolí. Mezi rodiči je to rozdělené tak, že žena je ta měkčí, ta kdo dává tu bezvýhradnou lásku a otec je ten, kdo dává řád. Když ten řád ale dává matka, tak tomu synovi chybí to bezvýhradné přijetí. Když je matka ta, kdo určuje hranice, tak zároveň nemůže být ta nejhodnější. Syn potom neví a nemá ani vzor.“*

Samuel (B3): *„Poněvadž mě už není třicet, je mi pomalu jednou tolik, tak si myslím, že to tak stejně funguje. Ono vždycky se říká, že muž je ta hlava a žena je tím krkem, takže ono to není černý a bílý, ale vždycky je to o vzájemném vztahu. I když ta*

žena má toho chlapa, jak se říká, pod pantoflem, tak stejně, když je rozumná, tak doma ho třeba prohání, ale na veřejnosti ho neshazuje. A jestliže by to asi tak dělala, tak když chlap není slaboch, tak si to doma srovná, a když je slaboch a jde do hospody, tam se opije, přijde domů a pak je silák, tak už je problém. Takže si myslím, že milující manželka by to takhle nikdy nevyhrotila, že by si takhle léčila svoje ego tím, že bude prohánět svého manžela, protože si myslím, že to je hloupost a to samé ten muž, taky by si neměl to své ego vylepšovat tím, že v práci ho nikdo nebere za nic, tak přijde domů a tam je velký mistr. Vždycky je potřeba najít míru a pak to funguje.“

Slavomír (B5): *„Asi to může mít vliv. Teď jde o to, koho ten syn více uznává. Matka může být dominantní, ale on může přesto více uznávat tu mužskou roli toho otce než roli matky. Jde o to, jestli matka bude dominantní proto, že vede celou domácnost, ale táta zas může mít nějaké jiné dovednosti, které ten syn může uznávat.“*

5) Jaké okamžiky ve vašem životě byste označil za zlomové pro přechod z chlapce na muže?

Milan (A1): *„Myslím si, že to je přechod na vysokou školu, protože vlastně i když jsem chodil na střední, tak můj táta dělal školníka, takže jsem vlastně byl pořád doma, bydleli jsme ve škole a já chodil na tu školu.“*

Matouš (A2): *„No hodně mě ovlivnilo, když mě dal v deseti letech otec na fotbal. Ten fotbal je taky takový symbol chlapeckého sportu, té chlapecké role. Byl jsem tam v kolektivu samých kluků, potom tam byl docela dost autoritativní trenér. Bylo to vyloženě chlapecké, ale mě to tam úplně tak nevyhovovalo. Ti kluci mě tenkrát mezi sebe moc nepřijali, hráli si na borce... Já jsem se hodně ztotožňoval s mamkou. Přijde mi, že jsem byl i docela takový zženštlý kluk. Pak mě to spíš opustilo, ale přijde mi, že ještě pořád nejsem takový ten typický maskulinní chlap. Přijde mi, že jsem možná docela mezi tím, nebo možná trochu víc femininně.“*

Potom jsem ale chodil do skauta. Tam to bylo zase fajn, bylo to tam takové „gender friendly“. Byl to oddíl kluků, ale s oddílem holek jsme jezdili na akce společně, takže to bylo i hodně kamarádský s těmi holkami a přijímaly se tam i ty různé individuality. A tam jsem docela hodně vynikal. Tam jsem se cítil jako ryba ve vodě. To

je asi nejlepší období, na to nejraději vzpomínám. Tam jsem zapadl do té party, cítil opravdovou sounáležitost s těmi lidmi, byli jsme opravdu kamarádi a nikdo se tam za nic nikomu neposmíval – např. že nemáš svaly a že neunesíš velkou kládu – to se ti nikdo nesmál, ale šel ti prostě pomoci. Kdežto v tom fotbale, když jsi nebyl výkonný, tak jsi byl outsider. Bylo to hrozně orientovaný na výkon. Což to je asi taky typicky chlapský – ta orientace na výkon. Mně vyhovuje víc, když to není tak výkonově orientovaný. V tom skautu to bylo hodně zaměřené na samostatnost, nebojácnost i zodpovědnost – což je taky chlapský. Tam jsem se realizoval po té chlapské stránce a hrozně se mi to líbilo.

Ale asi nejvíc jsem dospěl, když mi taťka spáchal sebevraždu, když mi bylo patnáct. Při tom jsem cítil, že musím být ten silný v té rodině. Cítil jsem, že musím být ten, kdo podrží celou tu rodinu. Takže jsem v sobě potlačil všechny ty city a hrozně mě to zocelilo. Ale postupně se to vrací a ten mužský vzor mi chybí. Já od těch dvanácti do patnácti let jsem se právě orientoval hodně na toho otce, přejímal jsem jeho vzor a vždycky jsem říkal, že bych chtěl být jako on. Pak najednou to skončilo a já jsem si říkal, kolik věcí jsme spolu nestihli a jak moc bych chtěl, abych od něj získal uznání, aby mě mohl za něco pochválit, aby viděl, co jsem dokázal – např. když jsem maturoval, nebo když jsme s kapelou měli první koncert, tak jsem si přál, aby tam byl, aby to mohl slyšet.“

Matěj (A4): *„Velký zlom byla přítelkyně. S tou jsem hodně dlouho a to se vždycky láme. Člověk má najednou jiný náhled na svět, už nekouká jenom na sebe, má okolo sebe někoho, na kom mu záleží.“*

Martin (A5): *„Já teď nejsem schopný říct, jestli jsem v tuto chvíli chlapec nebo muž. Protože babička tě bere za malého kluka, na škole jsi jako muž, který reprezentuje sám sebe, a asi do té doby, než se osamostatním, tak tady nad tím budu balancovat. Když jsem na škole, tak si dělám, co chci, řídím si ten den podle sebe. Pak přijedu domů, večer někam jdu a mamka se mě mezi dveřmi ptá, kdy přijdu. Tohle mě posouvá někam směrem zpátky. Ve chvíli, kdy budu žít sám ze svých prostředků, vymaním se tady z té role syna, jak byla doted.“*

5) Jaké okamžiky ve vašem životě byste označil za zlomové pro přechod z chlapce na muže?

Šimon (B1): „Tak asi odchod na průmyslovku, protože jsem v patnácti odešel z domů. To jsem si uvědomil, že už to nebude to, co to bývalo. Potom když jsem se oženil a potom když jsem byl na vojně, tam to bylo dost drsné procitnutí.“

Stanislav (B2): „První sex.“

Samuel (B3): „Pro mě byl ten přelom, kdy z těch krátkých chlapeckých kalhot jsem přešel do té mužské role, v období povinné vojenské služby. Já když jsem v devatenácti dostudoval a odešel na vojnu, tak jsem se musel o sebe začít starat, musel jsem mezi těmi chlapy najít to svoje místo, a tím jsem dospěl. Protože doma by pro mě maminka udělala první poslední, takže ta vojna mi pomohla dospět tak, že jsem zjistil, že to všechno není samozřejmé, že se musím postarat, abych si našel to svoje místo v té společnosti chlapů, že jsem si ho musel vybojovat a taky jsem se musel postarat o to, abych neměl hlad, abych byl v čistém atd. Musel jsem se tam hodně otloukat. A navíc jsem si říkal ano, to je i ta role muže – uchránit jak tu svoji vlast, tak i tu svou rodinu.“

Štěpán (B4): „Spíš to bylo plynulé.“

Slavomír (B5): „Nevím, to těžko říct. Já jsem vyrůstal na vsi, nikdy jsem nevytáhl paty moc daleko, zatímco dneska u té generace mladých je normální, že žijí nebo studují někde jinde. My jsme to měli všechno tak nějak blízko. Ale už odmalička jsi měl nějaké povinnosti. Byla to jiná doba. Já nic jiného nepoznal, tak to dělali na vsi všichni, nikdo nevybočoval. Takže ten přechod byl plynulý. Aniž by si to člověk uvědomil, tak jsi v tom žil. Taky jsem se oženil, když mi bylo dvacet, za rok jsme měli rodinu a musel jsem se starat.“

6) Máte mužský vzor?

Mezi odpověďmi se objevil táta, děda, učitel, starší kamarád. Jeden respondent nemá jeden určitý vzor, nýbrž se inspiruje u mnoha lidí v různých oblastech a jeden respondent mužský vzor nemá.

Milan (A1): „Mužský vzor asi nemám. Ale mám ženský vzor ve své babičce, je pro mě hodně důležitou osobou. Je možné, že i na základě tohoto vzoru si budu hledat svou partnerku.“

Matouš (A2): „Ten otec, jak si ho pamatuji do těch patnácti let. Pak mám i jednoho staršího kamaráda, je mu asi 34, ten má ženu a čtyři děti a je umělecky vzdělaný, je křesťan, já nejsem věřící, ale hrozně se mi líbí ten jeho pohled na svět a přístup, který mají k sobě se ženou – jak to mají doma právě „gender friendly“ zařízení. Tak si právě někdy říkám, jak by to asi udělal on, nebo co by na to říkal on, protože se mi líbí jeho názory. Od té doby, co jsem ztratil toho tátu, tak mám potřebu se stýkat nebo identifikovat s těmi staršími chlapy. Rozumím si s nimi. Někdy si k nim vytvářím docela velký vztah, ale myslím si, že to je jakoby náhrada za toho tátu, který odešel. Jsem rád, když mě někdo z nich za něco pochválí nebo podobně.“

Marek (A3): „Ted' mám učitele na kontrabas, on je starší, asi kolem šedesáti a mně se moc líbí, jaký je to člověk. Když jsem s ním začal mít hodiny, tak se ve mně úplně něco dělo. Možná mi nahradil nějaké věci v té otcovské roli, které jsem tam neměl. Takové přijetí - on má velmi otcovský přístup a cítím se s ním dobře. On ti předává ty moudrosti, ocení mě, chválí mě, když mi to jde a když to nejde, tak tě netrestá a neříká ti, že ti to nejde, ale říká, že ti to půjde. Takový ten způsob uvažování, že ti pomáhá překonávat ty problémy. S tátou jsme nikdy neřešili moje problémy. To spíš s mámou. Já jsem měl několikrát pocit, že mě táta nebere jako muže, když jsem byl malý. Já mám bratrance, my jsme stejně starý a oni nás vždycky srovnávali. On hrál fotbal, je hasič a je možná víc mužný. A já jsem hrál na klavír atd. A on mi byl vždycky předhazovaný, že on to dělá a já to nedělám. Ale já nemám pocit, že bych byl málo mužný.“

6) Máte mužský vzor?

Mezi odpověďmi se objevil táta, děda, kněz. Dva respondenti odpověděli, že mužský vzor nemají.

Šimon (B1): „Mám, ale je jich víc. Ve svém věku už nedokážu nekriticky přijímat jen jeden vzor. Jeden z nich je i kněz, ale není ten nejvýraznější, jeden z nich je

normální chlap. U toho kněze oceňuji to, že přes ten handicap toho celibátu se dokáže s tou svou rolí vyrovnat. Že o tom dokáže přemýšlet a hlavně se podle toho chovat. Přijímá to své mužství takové, jaké je, a nic nepopírá, před ničím neutíká.“

Samuel (B3): *„Tatínka, ke kterému jsem měl úctu a za kterého jsem se nikdy nestyděl.“*

Slavomír (B5): *„Možná mého dědu, protože byl zedník a já jsem od něj dost odkoukal. Navíc jsme měli i takovou malou truhlářskou dílničku, takže já jsem dost těch dovedností pochytal a to třeba jiní kluci neměli tuhle možnost. Takové ty řemeslné práce mi nevadily, protože jsem se je měl kde naučit.“*

7) Jaký význam má změna pojetí mužské role pro rodinu a partnerství?

Respondenti hodnotili tuto změnu vesměs kladně a hlavní význam přikládali větší svobodě ve vztahu, kdy partneři mají rovné šance jak na kariéru, tak i na výchovu dětí. Zda je tato změna zcela pozitivní nebo zcela negativní nelze říci, záleží na tom, jak se partneři dohodnou. Vše více záleží na komunikaci, která by měla mezi partnery fungovat.

Matouš (A2): *„Myslím si, že je dobře, že se mohou oba partneři realizovat a nemusí se tlačit do nějaké role, která jim je nepříjemná.“*

Marek (A3): *„Mění se představa té role a to asi vede k tomu bezpohlavnímu konzumnímu životu, kdy člověk je tlačení k tomu, aby se nechoval ani jako muž ani jako žena. V tom vztahu je projevem taková ta svoboda, kdy vlastně nemusí muž plnit ty stereotypní funkce a může se chovat, jak chce.“*

Matěj (A4): *„Chlap už není v rodině hlavní autoritou. Teď je důležitější, že víš, že máš řídit tu rodinu v souznění s partnerkou a ne být ten jeden důležitý.“*

Martin (A5): *„Už nefunguje, že chlap přijde domů, bouchne do stolu a řekne: „Takhle to bude a zařídte se, jak umíte.“ Dneska všechno vede daleko víc k debatám, možná hádkám, ale myslím si, že to je mnohem důležitější o problémech komunikovat, než prostě říkat, takhle to bude a ty se s tím smíř a je mi jedno, jak to vnímáš, jak to cítíš. Takže uvolnění komunikace ano, ale zase čím více komunikace, tím víc může vznikat konfliktů.“*

7) Jaký význam má změna pojetí mužské role pro rodinu a partnerství?

Všichni respondenti se shodli na tom, že pokud se tato změna vezme za špatný konec, může to vést k nestabilitě, problémům a popř. rozvodům. V opačném případě, správném uvědomění si svých rolí, hodnotili tuto změnu jako velice pozitivní.

Šimon (B1): „Tyhle změny přinesly zároveň to, že chlapi si uvědomili, že žena není nějaká služka nebo pomocnice v domácnosti, ale že by to mělo být vyrovnané. Takže když ta změna rolí dojde tak daleko, že to vede k uvědomění si těch rolí a k vzájemnému rozdělení si rolí a jsou v tom partneři spokojení, tak to je v pořádku a je to přínos. ... Pokud je to ale neuvědomělé a chlap i ženská ze svých rolí ustupují, nebo se svých rolí vzdávají, tak to je špatně a vede to k rozkladu.“

Stanislav (B2): „Oslabuje trvalost vztahu partnerů, je příčinou častých rozvodů.“

Samuel (B3): „Je dobře, že dnes někdo v tom partnerství, rodině nemá pocit, že je až ten druhý. Dneska by to určitě působilo až archaicky, kdyby člověk přišel do rodiny a tam by to fungovalo tak, že by ten tatínek jenom seděl a maminka běhala a on jí rozkazoval.“

Štěpán (B4): „Myslím, že to vede k lepšímu porozumění v rodině, k přátelštějším vztahům, lépe funguje komunikace a lze dělat více kompromisů. Pokud jsou však partneři tvrdohlaví, tak to nefunguje.“

Slavomír (B5): „Nevím, je to teď takové Ten chlap dneska v té rodině ani není moc potřeba. Proto se možná dost lidí nebere nebo žijí spolu tak nějak nezávazně, i když třeba rodinu mají. A pokud tam chlap není, tak ta ženská se dneska prostě nějak protluče. I když pro ty děcka to není dobře, protože když tam chybí ten táta, tak si myslím, že to není ono. Přece jenom ty děcka od toho táty zas pochytí něco jiného, co jim ta matka nemůže dát. I když se snaží všemožně, tak ten chlap je potřeba.“

8) Jaké jsou důvody partnerských/manželských krizí?

Milan (A1): „Dneska mají lidi větší možnost volby a to je podle mě vede k určité nejistotě. Pořád jakoby něco hledají, že by mohli mít i něco lepšího, že mají ještě možnosti.“

Matouš (A2): „Možná to souvisí s uvolněním genderových rolí a celkově s uvolněním společenské morálky. Dřív to bylo špatné se rozvést, byl kladen větší důraz na rodinu, kterou jsi musel udržet za každou cenu. Dnes je společnost více individualistická a je kladen větší důraz na blaho jedince. Dneska si chce každý užívat, jsou větší možnosti studovat, pracovat atd. Lidi jednají více impulzivně. Někoho si vezmou, ale pak se klidně rozvedou, protože to je normální. Pak si vezmou zase někoho jiného.“

Marek (A3): „Nedostatečná komunikace a třeba i osobní nevyřešené věci, které pak ti dva projektují do toho vztahu, a pak se lidi hádají a ani neví proč. Taky vidím problém v tom ideálu romantické lásky, kdy člověk cítí, že ten druhý není ten pravý, že to není ten osudový, a tak se prostě rozvede. Dřív to nebylo, protože dřív se rodiče domluvili, ti dva se vzali, ani se pořádně neznali. Dneska si vybíráš partnera, aby to byl ten ideální a abys cítil tu lásku, že toho druhého fakt miluješ a ono něco takového třeba ani neexistuje.“

Matěj (A4): „No těch může být hodně, ale kolikrát jsou to i úplně blbosti. Když se to tak vezme, tak dneska se lidi málokdy chtějí ženit, nebo jdou do toho sňatku docela pozdě. Dřív se lidi brali dřív, bylo jim devatenáct, už se brali a pomalu už i čekali dítě a kolikrát jim to vydrželo mnohem déle. Protože ty první roky toho vztahu se pořádně poznávali, kdežto dneska si najdeš holčičku, jsi s ní osm, deset let než si ji vezmeš, pak si ji vezmeš a to už skoro ani nemáš co poznávat. Pak přijde někdo, do koho se zakoukáš a přemýšlíš.“

Martin (A5): „Já si myslím, že konflikty mohou vznikat z nejednotné výchovy dětí. Protože když dítě vidí, že u jednoho rodiče mu něco projde a u druhého ne, tak potom půjde tou snazší cestou a nechá ty rodiče, ať už si to mezi sebou vyřeší, jak umí.

No a taky tím, že se partneři stávají rovnoprávní, tak je pro něj dneska mnohem těžší vykomunikovat si věci dopředu, aby pak vystupovali jednotně. Ve chvíli, kdy v minulosti přišel muž domů a řekl: „Takhle to bude“, tak to tak opravdu bylo. Dneska už nemá to hlavní slovo, tu významnou roli. Jde o to, aby se ti dva shodli na základních principech a samozřejmě, že se nedá vykomunikovat vše dopředu, ale ty základní věci by

měly být jasné hned od začátku a v průběhu by měli doladovat ty podrobnosti. Myslím si, že tohle je dneska to nejsložitější.“

8) Jaké jsou důvody partnerských/manželských krizí?

Dva respondenti se shodli na tom, že krize byly vždycky, akorát nebyla možnost je řešit rozvodem. Dva respondenti se shodli na tom, že příčinami krizí jsou negativní vlastnosti lidí. Jeden respondent vzal v potaz větší možnosti najít si nového partnera, ekonomické problémy, či dnešní způsob života.

Šimon (B1): *„Já si myslím, že krize ve vztazích byly vždycky. Takže pokud se to teď interpretuje tak, že dneska je to horší a dřív to bývalo lepší, tak to není pravda. Dřív si nerozuměli třeba proto, že si muž nepřipouštěl, že by si s ženou mohl být rovnocenný a z toho plynulo hodně krizí. Jenže kvůli ekonomickým důvodům tenkrát k rozvodům nemohlo docházet. Dříve žena neměla kam jít.“*

Stanislav (B2): *„Netolerance, neochota naslouchat druhému, sobeckost...“*

Samuel (B3): *„Společnost nikomu neříká, že bychom se k sobě měli chovat nehezky, že bychom si neměli pomáhat, že bychom se měli ponížovat atd. Já si opravdu myslím, že to je v lidech.“*

Štěpán (B4): *„Tam jsou důvody asi neustále stejné - problémy v komunikaci, nevěra, jiné názory na manželství, které si před vstupem do manželství neuvědomovali ...“*

Slavomír (B5): *„Asi je to jiný způsob života, řekl bych... Jde i o to, že oba jsou zaměstnaní, čili i možnost dostat se do styku s jinými lidmi, najít si jiného partnera, je větší, než byla dřív... Ten rozpad rodiny může být způsobený i tím, že se natvrdo rodina zadluží a je problém. Když přijdou o majetek, tak co dál? Dřív se každá koruna asi víckrát otočila v ruce, s rozmyslem, než se něco vydalo. Kupují se věci, které nejsou nutné, které nepotřebuješ.“*

9) Jaké hodnoty hledají ženy u mužů?

První odpověď všech pěti respondentů byla „peníze“, následovala „atraktivita a vzhled“ a až na posledních místech a to pouze u dvou respondentů se objevily „opravdové hodnoty“.

Matěj (A4): „Občas mi přijde, že spousta holek hledá jenom zámožné přitele. Přijde mi, že tahle doba se točí okolo peněz a jenom okolo peněz. Takový ty morální hodnoty tady moc nejsou. Ale když nebudu brát v úvahu jenom ty holky, co koukají jenom na vzhled, tak jde o ten vnitřek, aby byl ten chlap opravdu hodný, uměl naslouchat, byl vstřícný, na jednu stranu být kamarád, na druhou pravý přítel. Uměl poradit a podržet v nějakých obtížných situacích.“

Martin (A5): „V Praze na VŠE mám pocit, že chtějí akorát prachy, úspěšnost, benevolenci a žádné problémy. Na druhou stranu to do určité míry chápu, protože ty ženy ačkoliv jsou dnes rovnoprávné, požadují po partnerovi, aby byl schopný zajistit tu rodinu. Z povahových rysů je to těžké říct, protože každá žena chce něco jiného a také se to liší věkem – v každém věku se ty hodnoty mění, tak to je i u kluků, ale určitě bude hrát roli spolehlivost, zodpovědnost, možná nějaká oblíbenost toho kluka ve společnosti a aby byl něčím zajímavý. Myslím si, že strašně málo holek se najde skromných. To vidím ve společnosti, když je nějaký kluk, který má peníze, tak je mnohem zajímavější, když to umí dát patřičně najevo. Určitě je tady úzký okruh holek, který do toho absolutně nezapadá, ale pokud zmiňuji většinu společnosti, do které jsem schopný se v tuto chvíli dostat a která mě momentálně nějakým způsobem obklopuje, tak z toho mám takový pocit.“

9) Jaké hodnoty hledají ženy u mužů?

Většina respondentů na prvním místě uvedla „oporu a rozhodnost chlapa, ochranu, rodinné zázemí, jistotu do budoucnosti.“ Jeden respondent uvedl „sex a peníze.“ Jeden respondent se domnívá, že „ženy se chtějí vyrovnat mužům a být nezávislé.“

Samuel (B3): „Z pohledu muže si myslím, že žena hledá u toho muže určitou ochranu, takové zázemí. Že věří, že to je člověk, který jí ochrání před nebezpečím apod.“

Myslím si, že ty ženy nejdou do vztahu jenom proto, aby bylo o ně postaráno, měly peníze a zázemí. To je možná nějaké procento nebo promile žen, které se chtějí dobře vdát a pak toho chlapa úplně odřít. To jsou promile lidí, takové zlatokopky nebo eventuelně zlatokopové. Myslím si, že ta žena to v těch genech má, že hledá toho muže, který bude ten rytíř, ochránce. ... I když se to dneska všechno emancipačně rovná, tak já si myslím, pokud je to zdravé srovnávání, tak to těm mužům stále dělá dobře, když se ta žena jakoby přivine a cítí, ano, mám v tobě svého rytíře. Takhle to vidím já, možná jsem romantik, ale takhle to asi je.“

10) Jaký je Váš názor na vstup do manželství?

Většina respondentů byla jednoznačně pro manželství. Respondenti jej hodnotili pozitivně jak pro vztah partnerů, tak pro výchovu dětí. Jeden respondent sdělil: „*Nevidím to jako výrazný mezník.*“

Milan (A1): „*Měla by to být změna pozitivním směrem.*“

Matouš (A2): „*Myslím si, že to určitě má svůj smysl. Je to určitý závazek. Já sám bych do manželství vstoupit chtěl, ale ne za každou cenu. Pokud bych nepotkal někoho takového, že bych si byl na 100% jistý, tak bych si toho člověka nevzal. Pro mě to znamená, že ty dva se zavážou být spolu, dodržují nějaká pravidla, oddají se sobě, budou si věrní a budou spolu přes to dobré i špatné. Je to i určitá pojistka, že i ve špatných chvílích bychom měli zůstat spolu. Že spolu ty špatné chvíle překonáme a potom budeme zase zažívat ty pěkné chvíle. Je to taková společná cesta životem. Je to slib, je to závazek a jen tak z nějakého impulzu z toho manželství nevystoupíš. Jde o to, že dokážeš více hledat ty kompromisy.*“

Marek (A3): „*Nepřijde mi to nějak důležité ... Je to takový rituál. Určitě to má pro ostatní lidi význam. Ale já to neznám, já jsem se neženil a ani jsem neměl možnost to pozorovat ve svém okolí.*“

Martin (A5): „*Myslím si, že je dneska důležité, aby si lidi trochu komplikovali ten život, používali hlavy a přemýšleli o tom, co dělají a proč to dělají a myslím si, že k tomu přesně funguje instituce manželství. Že to je jedna z těch, která nutí lidi přemýšlet a říkat si, proč to chci a co od toho čekám. Vzhledem k tomu, že se to většinou*

uzavírá do konce života, tak to nutí toho člověka myslet hodně do budoucnosti a odpovídat si na otázky, na které by si normálně neodpověděl, pokud by se rozhodl s partnerkou jen tak žít a nechal si ty zadní vrátka otevřená a nic by ho nenutilo starat se o to, co ten druhý atd., protože by věděl, že když by mu to nevyhovovalo, tak by prostě odešel pryč. Takže já si myslím, že by to mělo fungovat.“

10) Jaký je Váš názor na vstup do manželství?

Postoj všech respondentů vůči vstupu do manželství byl kladný. Označovali jej za „zodpovědný krok, důležitý pro výchovu dětí.“

Šimon (B1): *„Já si myslím, že je hrozně důležité, když je přítomné to zásadní rozhodnutí, nějaký ten bod zlomu, kdy si řeknu ano, teď budu žít s touto partnerkou. Je důležité, aby proběhl ten rituál před tou společností, protože potom je to více závazné. Že je to potřeba, to je vidět asi i vzhledem k těm historickým kmenům - ať už si muž ženu musel ukrást nebo unést, ale vědělo se, že když ji unesl, že se o ni musí postarat a žena taky věděla, že už se to nezmění. Vždycky nějaký ten obřad byl - nebylo to jenom mezi těmi partnery, ale bylo to před společností, která je potom za to uznávala. Je to taky taková větší zábrana při rozvodu. A hlavně je to větší ochrana dětí, které jsou v tom vztahu. A o to hlavně historicky jde.“*

Samuel (B3): *„Já to považuji za vymoženost a ještě bych to nějakým způsobem pozdvihl. Když partneři chtějí ten svůj vztah zpečetit, tak to je dobře. A stát na to pamatuje a tu právní ochranu jim dává a tím je šance, že děti budou v právní ochraně a bude v tom nějaký systém. Co se mi ale nelíbí v naší společnosti je to, že se kolikrát těm mladým vyplatí být nesezdán. Když jsou dva manželé a jsou bohatí, tak jim na dávkách nesejde. Ale jelikož se stát chce postarat o samoživitelky, protože nemají toho manžela, toho živitele, tu druhou nohu té rodiny, tak se jim to snaží vykompenzovat tím, že jim poskytne vyšší dávky, víc nároků. To znamená, když se to spočítá na peníze, tak je to asi o třetinu víc na těch sociálních dávkách, když je to samoživitelka, než když je to celá rodina. Tak oni se proto neberou, žijí spolu normálně a běžně to ty maminky říkají: „My bychom se vzali, ale přišli bychom o tři tisíce měsíčně.“ Takže ten stát je vlastně navádí k tomu, že ten institut manželství je k ničemu, tradiční rodina je k ničemu a vy na*

tom budete hůř. A to se mi nelíbí na té společnosti. A to je dané zákonem toto. Takže tak daleko je to vyhocené do extrému, že lidi jsou kvůli penězům schopni přetrhat cokoliv.“

Slavomír (B5): *„Za nás to bylo normální, že se ti dva vzali, když chtěli založit rodinu. Byla to nějaká hodnota, to nebyla sranda. Člověk si to musel rozvážit a věděl, do čeho jde, že za něco zodpovídá. ... Žít nesezdaný, to byl trochu problém. Taky se ta společnost dívala na tu ženu jinak. Na toho chlapa třeba ani ne, ale na tu ženu určitě, ta byla černá ovce, dneska vlastně o nic nejde. Ta odpovědnost tam byla, si myslím, větší.“*

11) Proč se v dnešní době oddaluje vstup do manželství?

Nejčastější odpovědí bylo „strach z odpovědnosti“, „liberalizace společnosti“, „jednodušší život“, „větší možnosti vzdělávání a možnosti studií v zahraničí.“

Marek (A3): *„No a taky hraje roli to, že manželství je původně náboženský rituál a těch co mají to náboženské vyznání, ubývá.“*

Matěj (A4): *„Vždycky se říkalo, že holku o ruku žádá chlap, jenže poslední dobou mi přijde, že ti kluci jsou takový nějaký zakřiknutý. Že to všechno přebírají holky.“*

Martin (A5): *„Určitě je to taky dané liberalizací společnosti, kdy spoustu lidí si říká, proč mít na něco papír, tady jsou moje city a ty tady vždycky budou a na to nepotřebuji papír.“*

11) Proč se v dnešní době oddaluje vstup do manželství?

Mezi nejčastější odpovědi patřilo „vyhýbání se odpovědnosti“, „snaha užívat si – pohodlnost“, „pocit svobody“, „není to společenský problém, když dva spolu žijí na hromádce.“ Dva respondenti se zmínili, že mladí bez manželského svazku „dělají chybu“ a „sami sobě škodí“.

Šimon (B1): *„Myslím si, že je to většinou ze strany kluků, ale slyšel jsem, že i některé holky se nechtějí vdávat. A je to právě vyhýbání se odpovědnosti a konečného rozhodnutí. Nechávaní si toho prostoru na „co kdyby ještě někdo, něco“. Dřív to bylo morálně zatracované právě pro tu nejistotu, kdo by se postaral o děti. To už dneska odpadlo. Dneska se o ně víceméně někdo vždy postará, a když nikdo, tak alespoň stát.“*

Z toho důvodu to společnost nevyhnuje... Pokud však partneři vědí, že se chtějí brát, tak ten vstup oddalují kvůli delší době studia, nebo výjezdech do zahraničí. To za nás nebylo. Holka se vdávala ve dvaceti a kluk nejpozději, když přišel z vojny. Nebyly jiné perspektivy, bylo to tak zvykem a nebyla jiná možnost. Dneska je možností hodně.“

Štěpán (B4): *„Není bytová krize, je možné, aby partneři spolu žili bez manželského svazku a mohli se lépe poznat.“*

12) Jak hodnotíte vztah Vašich rodičů k sobě navzájem a je/bude pro Vás inspirací pro vlastní partnerský vztah?

Milan (A1): *„Myslím si, že se k sobě naši mají dobře, že tam je ta vzájemná podpora... v něčem bych se nechal inspirovat, v něčem bych razil vlastní cestu.“*

Matouš (A2): *„Měli asi docela genderově vyhrazený vztah. Tatka se např. s nějakými věcmi nechtěl svěřovat mamce. Měl tajemství... Budu se určitě snažit o větší otevřenost k partnerce a sdílení všeho společně. Možná, že se tatka nad mamku někdy trochu povyšoval. To bych taky nechtěl.“*

Marek (A3): *„Máma rozhoduje o věcech a táta je dělá. Mají rozdělené ty činnosti, i když ne úplně podle toho, co je mužská a co ženská činnost. Táta vaří a uklízí a mamka dělá na zahrádce. Táta ale dělá ty těžší věci. Přijde mi to ale jako nevyrovnaný vztah v oblasti té dominance, kdy matka je dominantnější... Už jako dítě jsem si říkal, že budu jiný. Já si připadám jako hodně odlišná osobnost, než jsou moje rodiče, i když si vliv rodičů na sobě uvědomuji.“*

Matěj (A4): *„Naše hodnotím jednoznačně pozitivně. Naši se poznali, když byl u nás táta na vojně, znali se půl roku a už se brali. A jsou spolu už 25 let a fakt si nemůžu na nikoho stěžovat. Mám v nich jednoznačně dobrý příklad... Naši se k sobě fakt chovají parádně, tak je mám jako vzor.“*

Martin (A5): *„No vidím tam pozitivní věci, jsou tam určité konflikty, a čeho si tam vážím, že se to snaží řešit vždy s nadhledem a není tam pro ně možnost utíkat z toho pryč rozvodem, odloučeným vztahem apod. Že prostě přijde konflikt, nějakou dobu trvá, řeší se a vždycky se dojde k tomu, že se to nějakým způsobem vyřeší tak, aby to vyhovovalo oběma... Myslím si, že jsem ovlivňovaný jak pozitivně tak i kriticky. Že na*

něco si říkám – jo, tohle je fajn a na druhou stranu – ne, tak tahle bych to dělat nechtěl. Ale myslím si, že v té praxi se čím dál tím víc přibližuji rozhodování těch rodičů. Mám pocit, že čím je člověk starší, tak tím víc se přibližuje těm rodičům, chová se stejně, argumentuje stejně atd.“

12) Jak hodnotíte vztah Vašich rodičů k sobě navzájem a je/bude pro Vás inspirací pro vlastní partnerský vztah?

Šimon (B1): *„Když jsem byl mladší, tak jsem ten vztah považoval za úplně normální a úplně dobrý. Ale když to člověk potom sleduje s odstupem, a když pak naši byli starší, tak se to projevilo víc, že otec byl ten slabší a ušlápnutý, který se jakoby ztratil z té rodiny. Já jsem někde četl, že tohle byl důsledek těch válečných let, kdy u nás se to projevilo tím, že mé matky otec odešel po válce a ty ženy zůstaly samotné a vytvořil se tam ten vzorec rodiny bez chlapa. Když se pak moje mamka provdala, tak její matka stále žila s nimi a můj táta si tam připadal jakoby navíc, tak prostě odešel do práce. Nerozvedl se, na to neměl a ani to třeba nechtěl, ale nebyl natolik rázný, aby praštil do stolu a prosadil si svoje. Tak to řešil tak, že zůstával dlouho v práci a nechal tu rodinu na té ženě. Takže vztahy, co já si je pamatuji, jsem hodnotil dobře, ale tento vztah, kdy otec přenechal vůdčí roli na mámě, zpětně hodnotím záporně, protože ten příklad jsem doma neměl a spíš jsem se postavil do opozice otce, že já to takto dělat nebudu... Myslím si, že vlastní vztah je odlišný. Že jsem si i podle těch zkušeností svou partnerku vybíral.“*

Stanislav (B2): *„Dobrý, vzájemně se respektovali, měli se rádi - s občasnými „mráčky na obloze“... Myslím - doufám, že je stejný. Vzájemný respekt a porozumění s občasnými „mráčky na obloze“.“*

Samuel (B3): *„Rodiče měli vztah perfektní. Maminka byla nemocná a tatínek se o ni obětavě do poslední chvíle staral. Měli se rádi a bylo to vidět a to nejenom tak, že by si to říkali, ale v té lásce žili... Určitě jsem se snažil žít po jejich vzoru. Mám svoji manželku rád a myslím že se máme rádi navzájem.“*

Štěpán (B4): „Vztahy mých rodičů nebyly dobré, a proto jsem chtěl vytvořit manželství, ve kterém by byly vztahy přátelské, s porozuměním a tolerancí. Snad se to povedlo, to musí zhodnotit někdo jiný.“

Slavomír (B5): „Žili spořádaně, žádné výstřelky tam nebyly. To prostě nešlo. Všechno mělo daleko pevnější základy a řád... Myslím, že jsem šel v jejich šlépějích.“

13) Jak byste charakterizoval mužskou roli otce v rodině?

Respondenti se shodli na tom, že otec by měl představovat „vzor pro děti“, „ochranu“, měl by se „podílet na výchově dětí“, „udávat hranice“, „předávat znalosti“ a „zabezpečovat rodinu.“

Marek (A3): „Měl by být silnější než matka a silnější než děti. Aby udával ty hranice, kdy to dítě si nemůže něco dovolit, protože tam je ta hranice, ten otec. Potom ta ochrana, jakože cítit se bezpečně právě s tou silou otce, s tou hranicí. Taky že dítě se naučí zacházet s tou otcovskou silou a s tou svojí silou. Díky tomu může ten otec vychovávat, protože ty ho bereš jako autoritu. Ale musí to být přirozená autorita. Předávání znalostí a učení jak se co dělá. A vůbec, on ti ukazuje, jak se máš chovat k lidem. Vidíš, jak jedná s ostatními. Rozhodně pro kluka je to vzorec jak se chovat k ženám.“

Martin (A5): „Je důležité, aby v tom páru byl někdo, kdo bude mít tu zodpovědnou roli a půjde si důsledně za tím, aby ta rodina byla schopná fungovat. Mnohem lépe se mi chápe ten stav, kdy je tou autoritou chlap, ale to vycházím prostě z toho, že jsem chlap. Nedokážu si představit, že by to zásadním způsobem určovala ta partnerka na úkor mě. Vždycky by mělo jít o kompromis mezi těma dvěma. Narážím na to, že je důležité, aby tam tu zodpovědnou roli hrál buď jeden anebo oba, ne aby se to dostalo do situace, kdy ji nebude mít ani jeden.“

13) Jak byste charakterizoval mužskou roli otce v rodině?

Respondenti se shodli, že otec by měl být „pro dítě vzorem“, měl by „udávat řád“ a pro rodinu by měl být „oporou“ a pro manželku „rovným partnerem“.

Šimon (B1): „Ten otec dává dítěti rád a připravuje jej na vnější svět, jaké nároky na něj ten svět bude klást a aby byl připravený.“

Slavomír (B5): „Mělo by to být vyvážené. Oba zplodili dítě, tedy oba by se měli podílet na té rodině, na těch rodinných povinnostech, radostech, strastech... Čili ta mužská role je tam nezastupitelná. Je pravda, že dneska po té hmotné stránce to spoustu lidí vidí tak, že chlapa žena nepotřebuje, ale pro celistvost té rodiny, pro příklad těch dětí, pro jejich budoucí život a další generace je tam ten chlap nezastupitelný.“

14) Co by především měl poskytovat otec svému synovi?

Nejčastěji respondenti odpovídali – „vzor“, „oporu“, „zkušenosti“, „důvěru a pomoc“, „nadhled a respekt“.

Matouš (A2): „Chtěl bych, aby můj syn měl úctu k ženám a hlavně i nějaké takové to duchovní zaměření, ne materialistické zaměření... Chtěl bych mu dávat co nejvíce kladných podnětů a právě to uznání.“

Marek (A3): „Ty hranice a předat mu ty znalosti a to přijetí od muže. Pro syna je něco jiného, když ho pochválí otec, než když ho pochválí matka. Já bych chtěl mít se synem takový ten vřelý vztah, takový ten citově otevřený, protože my máme s tátou chladný vztah. My si emoce nedáváme najevo a to já bych rozhodně chtěl. Mně přijde, že ta mužská síla a autorita by měla být spojená s těmi emocemi. Že to je právě ta hřejivá síla. Že to otcovství je podle mě ta síla, hranice, ale je to všechno hřejivě přívětivé.“

14) Co by především měl poskytovat otec svému synovi?

Respondenti označili za podstatné „hranice“, „mužský vzor chování“, „pocit bezpečí, zázemí a pohody“, „charakterní vlastnosti“.

Šimon (B1): „Aby syn skrze svého otce poznal své schopnosti.“

Slavomír (B5): „Ta chlapecká autorita nebo energie je tam důležitá. Mužská a ženská energie se doplňují. A aby děcko dostalo obrázek o životě jako takovém, tak musí cítit tu mužskou i ženskou energii. Takže pokud tam ten otec nebude profesionálně, řemeslně zdatný, tak je tam důležitý i z toho důvodu životního. Jak říkám, musí tam

fungovat obě energie. Takže je pravda, že dneska se emancipují ženy, ale žena má být žena a muž má být muž. To nahradit nejde. Celistvost musí být zastoupena oběma energiemi. A i když dneska chlap jezdí za prací a třeba je doma jenom o víkendu, tak rodina ví, že táta o víkendu přijede a bude doma a všechno se změní.“

15) Jak byste charakterizoval postavení Vašeho otce ve vaší rodině?

Milan (A1): „Otec je zabezpečovatel.“

Matouš (A2): „Byl asi dominantnější, maskulinnější, takový možná trochu ironický vtipálek – někdy si třeba z mamky dělal srandu nebo mluvil ironicky a ona to úplně nesnášela. Na mě tlačil, abych byl spíš takový ten klasický chlap.“

Marek (A3): „Není hlavou rodiny.“

Matěj (A4): „Naši to mají hodně rozdělený a pomáhají si navzájem. Táta byl pro celou rodinu vždycky opora, pro nás byl velká autorita – uměl nás srovnat i vychovat. Mamka mu se vším pomáhá, ale je ráda, že táta je vůdčí typ, že se ona nemusí cpát dopředu.“

Martin (A5): „Vzhledem k tomu, že on byl vždycky ten, který vydělával a byl doma méně a mamka byla doma 10 let na mateřské, tak když jsem byl malý, tak ten vztah byl orientovaný na tu mamku. Když pak začali pracovat oba, tak to bylo takové vyrovnané. Myslím si, že čím jsem starší, tím mám k němu blíž.“

15) Jak byste charakterizoval postavení Vašeho otce ve vaší rodině?

Šimon (B1): „Byl na druhé koleji.“

Stanislav (B2): „Mírný, většinou veselý a tolerantní člověk, který byl občas maminkou „tlačen“ k radikálnějším výchovným krokům.“

Samuel (B3): „Byl velice zásadový a pro hmotný prospěch by nikdy nezradil své přesvědčení a svou duši.“

Štěpán (B4): „Nebyl dominantní, dominantní postavení měla matka.“

Slavomír (B5): „Matka byla možná maličko dominantnější, protože byla jedináček. Tolerantnější byl otec, protože vyrůstal ve větší rodině. Ale otec nebyl podpantoflák. On víc respektoval, ale byl osobnost, vláčet se nenechal, dělal si po svém.“

Bylo to v rámci vzájemné tolerance. A taky se na chalupu přiženil, takže to mohlo být i tím. Ale třeba já jsem nezažil, že by měl můj otec nějaký konflikt s tchánem a tchýní. Tam nebyly žádné vyhrocené situace.“

16) Zapojoval se aktivně Váš otec do vaší výchovy?

Milan (A1): „Můj otec se snažil, ale já jsem mu to znemožňoval. Snažil se mě brát na nějaké práce a tak, ale raději jsem běhal za kamarády. Ted' mě to třeba mrzí, tak se to snažím dohánět. V dětství naše rodina fungovala jako celek, vliv mamky i tatky je stejný.“

Matouš (A2): „Určitě ano.“

Marek (A3): „Určitě máma víc vychovávala a táta víc povoloval. Ta máma nad tím asi víc přemýšlela, aby nás nějak vychovala a táta asi tolik ne.“

Matěj (A4): „No stoprocentně. Máma dělala v krámě, a tak chodila na ranní i odpolední. Takže když táta přišel ve dvě z práce a máma dělala třeba do šesti, tak byl vlastně s námi doma on a dělal všechno - vařil atd. Pak nás vzal a šli jsme mámě naproti, protože třeba nesla nákup apod. Takže úplně v pohodě. Rodiče si nevybíráš, naštěstí jsme měli štěstí.“

Martin (A5): „Asi určitě ano, dokud jsme ho nechali. Člověk pak v určitém věku začne mít svoji hlavu a ten rodič s ním nic neudělá.“

16) Zapojoval se aktivně Váš otec do vaší výchovy?

Šimon (B1): „Když jsem byl mladší, tak jo.“

Stanislav (B2): „Spíše jako vzor – svým chováním.“

Samuel (B3): „Určitě ano. Kdyby ne jinak, tak svým příkladem. A ten si myslím, že je lepší, než tisíc slov.“

Štěpán (B4): „Nic moc.“

Slavomír (B5): „Prakticky ano. Co se týkalo vzdělání, tak do toho už nám moc nemluvil.“

17) Jaký vliv měla výchova Vašeho otce na vás a inspiroval jste se/inspirujete se po vzoru svého otce ve výchově svých dětí (svého syna)?

Milan (A1): „Např. mě vždy učil držet slovo. Když se něco slíbí, tak se to musí dodržet.“

„Já si myslím, že nebudu jako můj táta, protože svému synovi nedokážu předat tu technickou zdatnost, už jenom kvůli tomu, že jednou budu učitel a můj táta je spíš technicky nadaný. Tak asi budu svého syna posílat ke svému tátovi, aby od něj pochytil ty technické věci. Ale alespoň tak jak mě vychovali moji rodiče, tak bych chtěl vychovat svoje děti.“

Matouš (A2): „No, možná jsem od něj přijal ten ironický pohled na svět, což pro mě má pozitivní nádech – nedělat si z věcí těžkou hlavu a třeba se tomu spíš zasmát, zbytečně se netrápit blbostmi. Ale mrzí mě to jeho tajnůstkářství a i to, že se rozhodl spáchat sebevraždu, to je pro mě nepřijatelný. To mě zklamalo nejvíc. On byl taky duchovně zaměřený a věřil v reinkarnaci, a přesto spáchal sebevraždu, takže prostě úplně zklamal v sobě nějaký ty věci, ve které věřil – to mě zklamalo.“

„Asi v něčem určitě jo, protože si myslím, že jsme se sestrou dobře vychovaní a že na tom mají rovný podíl oba rodiče. Vždycky jsme byli vedení k tomu, abychom se jako sourozenci měli rádi a to se mi na tom asi líbí nejvíc, na tom jak jsme byli vychováni, že jsme nikdy neměli samostatný pokoj, měli jsme společný pokoj a byli jsme vedení k tomu, že se musíme mít rádi, že až tady jednou rodiče nebudou, tak budeme jediní, koho z rodiny budeme mít a že se na sebe vždycky můžeme spolehnout. Tohle se mi hodně líbí, že jsme byli takhle vedení. Takže bych svého syna taky učil té toleranci a respektování té individuality.“

Marek (A3): „No byla to taková pasivní výchova. Ale přesto mě vychoval dobře.“

„Asi ne.“

Matěj (A4): „No naši oba mi vždycky dobře poradili. Táta nám předal třeba i svého koníčka, jeho vždycky bavila 2. sv. válka a historie. On dělal ve fabrice na náboje. Jeho koníčkem bylo jeho povolání. My jsme s bráchou tohle převzali, nás to taky zajímá. Jezdíme každý rok do vojenského muzea, kde má táta svoji velkou sbírku

nábojů a tam se staráme o různé věci. Každý rok se tam pořádá akce, kde přijde až 25 000 lidí a my tam pomáháme, takže jsme se díky tomu naučili, že dostaneš nějaký úkol a máš za to odpovědnost. Je toho samozřejmě víc.“

„Budu se snažit stoprocentně. Chtěl bych najít tu rovnováhu, co mají naši. Naši se o nás starali dobře a vedli nás k samostatnosti.“

Martin (A5): *„Určitě pozitivní i negativní, ale já nevzpomínám na nic ve zlém, takže si myslím, že převážně bylo víc těch kladných vlivů.“*

„Určitě v něčem budu a v něčem asi ne. Ale nedokážu to teď specifikovat. Spíš nad tím budu uvažovat, až přijdu do té konkrétní situace.“

17) Jaký vliv měla výchova Vašeho otce na vás a inspiroval jste se/inspirujete se po vzoru svého otce ve výchově svých dětí (svého syna)?

Šimon (B1): *„On určoval, co mohu a co nesmím. Udával mi rád, ale spíš to vedlo k nižšímu sebevědomí.“*

„Inspiroval jsem se právě tím obráceným příkladem. Ale u prvního syna jsem si uvědomil, že to dělám úplně přesně stejně jako otec. Ale člověk si velmi brzo uvědomil, že to takto nepůjde. A na dalších dětech jsem už po jeho vzoru nejednal.“

Stanislav (B2): *„Kladný. ...Částečně inspiroval - mám poněkud jinou povahu - mám menší míru trpělivosti než on.“*

Samuel (B3): *„Můj vztah s tatínkem byl perfektní. I když on nebyl takový, že bychom se oplácávali atd., ale věděl jsem, že kdykoliv jsem měl problém a chtěl jsem ho s tatínkem řešit, tak jsem si za ním mohl dojít a mohli jsme ty věci probrat.“*

„Já si myslím, že jo. I když jsem měl nějaká svoje pravidla, tak přesto jsem měl pocit, že ho kopíruji.“

Štěpán (B4): *„Žádný... neinspiroval.“*

Slavomír (B5): *„Velice pozitivní.“*

„Snad ano, doufám.“

18) Domníváte se, že nepřítomnost otce v období vývoje syna má vliv na formování jeho mužství a popř. jaký?

Všichni respondenti se jednoznačně shodli na tom, že nepřítomnost otce je pro syna zásadní a ve větší či menší míře to může na chlapci zanechat negativní vliv.

Milan (A1): „Myslím si, že je špatné, když tam ten chlap nebo táta chybí. Že žena asi nedokáže předat to, co by dokázal ten chlap, ale i obráceně, chlap by nedokázal předat to, co by předala ta žena. Takže ideální stav je, když jsou oba rodiče. Kluk může mít problémy se zařazením do společnosti, možná by mohl být i homosexuál.“

Matouš (A2): „Tam jde hlavně o to uznání, aby kluk dostal od někoho uznání, takové to poplácání po rameni, jakože udělal jsi to dobře. A taky i předání těch praktických věcí, jako třeba naučit ho něco opravovat. A myslím si, že i tu mužskou identitu nedokáže předat žena, že ten kluk by byl právě přehnaně zženštělý.“

Marek (A3): „Ten syn nemá ten vzor, ty hranice, nemá všechno, co by měl ten otec poskytovat. Nemá vzor toho, co to je vůbec muž. Nebude vědět, jak se má chovat jako muž. Syn nebude vědět, jak se má chovat k ženám, protože to v rodině neuvidí. A nemyslím tím, že tam musí být ten vzor dokonalý, ale celkově ten mužský element je důležitý. I když by nebyl v rodině přítomný dokonale správný muž, tak je důležitý, že tam vůbec bude. Alespoň ten syn vidí ten kontakt muže a ženy. Naučí se komunikovat s oběma. Ten syn, který by vyrůstal bez otce, pak může být ostýchavý v kontaktu s muži.“

Matěj (A4): „Vliv to bude mít vždycky. Když je ta rodina kompletní, tak je to lepší, než když nemáš tátu, nebo nemáš mámu. Ten chlap ho dokáže asi víc držet zkrátka. Já to vidím na svém bratránkovi, kdy teta se strejdou rozvedla a vychovává ho. Je pravda, že on nemá autoritu a dovolí si k té mámě strašně moc. A tam prostě fakt chybí ta chlapecká ruka. Ty děti si pak strašně moc dovolují. A pak vidíš, když si pro něj strejda přijede, jak je jako vyměněný, jak poslouchá, všechno udělá, na toho chlapa fakt dá. A taky může být problém, že se třeba to dítě chytne ve škole s nějakou partičkou a ta ženská s tím hůř něco udělá. V kom má ten kluk vidět ten vzor, má ho hledat v nějaké

slavné osobnosti? To může, ale leda tak vzhledový, protože neví, jak se chová doopravdy. Chybí mu autorita a vzor, se kterým se může srovnávat.“

Martin (A5): *„Myslím si, že určitě do té míry, do které znám ty lidi, kteří vyrůstali bez otce, tak mám pocit, že tam víc nebo míň zásadně chyběl. Jsou jedinci, kteří se s tím smíří lépe, kteří se s tím smíří hůře, ale nicméně myslím si, že tyhle lidi potom hledají vzory v jiných chlapech ve svém okolí a možná dost často buď takového člověka nenajdou anebo ho najdou pozdě. Zkrátka že tam není ve chvíli, kdy by ho potřebovali nejvíc. Myslím si, že je pro ně důležitá ta mužská autorita, která by jim řekla – jo, tady jsi to udělal dobře! Protože pokud ten kluk bude od maminky slyšet neustále – podařilo se ti to, podařilo se ti to, tak bude vědět – jo, je to fajn, ale nemám tady srovnání s nikým jiným. Nebo si prostě řekne – jo, tady to nemůže být ani jinak, mamka bude vždycky podporovat. Je to určitě těžší, ale každý se s tím vyrovnává po svém.“*

18) Domníváte se, že nepřítomnost otce v období vývoje syna má vliv na formování jeho mužství a popř. jaký?

Šimon (B1): *„Pro toho syna je to moc špatný, že přijde o ty životní jistoty, neví, jak se má zachovat. Toho otce lze nahradit někým jiným, ale musí to být taky chlap. Nedovedu si představit, když budou vychovávat děti dvě lesbičky nebo gayové. Z hlediska řádu přírody, když dítě vychovávají dva partneři stejného pohlaví a byla by i jiná možnost, tak to není v pořádku. To děcko nedopadne dobře. Pokud by syna vychovávala matka sama, tak má dvě role – jednu tu, že ho musí bezvýhradně přijímat a tu druhou, že ho musí usměrňovat. Ten kluk potom neví. Není připravený do života.“*

Stanislav (B2): *„Rozhodně. Absence mužského vzoru může vést k „zženštilému“ chování. Ale faktorů, které to ovlivňují, je podstatně víc. Může to mít vliv i na pozdější stabilitu partnerských vztahů.“*

Samuel (B3): *„Ten vzor je nutný. Samozřejmě to dítě za to nemůže. Když ta rodina toho tatínka má, je to bezesporu pozitivní a nemyslím jenom tu ekonomiku. Když je trochu ten tatínek solidní a má vlastnosti toho tatínka a nemusí mít všechny, protože nikdo není ideální, tak to potom na toho kluka má pozitivní vliv, no a když není, tak si ty*

vzory bere jinde. Protože je u maminky, tak převezme trochu ty ženské vlastnosti, a i když ta žena má hromadu dobrých vlastností, tak nikdy mu nemůže dát to co ten chlap, protože se to prostě nedá. Určitě je to tedy ztráta a pro toho syna a budoucího otce je to negativní. Protože něco v sobě má geneticky zakódované, ale neprobudí se to v něm, protože potřebuje ten impuls. Ty vzory si potom bere jinde, u souseda, ve filmu atd.“

Štěpán (B4): „*Určitě. Může mít problém s vymezením své sexuální identity.“*

Slavomír (B5): „*Nemusí tam být otec a může vyrůst dobře. Záleží, zda tam ten mužský element je zastoupený někým jiným – strýček, děda, soused, táta od kamaráda. I když toho tátu nenahradí nikdo, ten táta by tam měl být. Pro to jeho další sociální a společenské zařazení to může mít zásadní vliv. Když vidí, že máma byla sama, tak si řekne, tak já taky nemusím být věrný, nemám povinnost, otec si odešel, já si taky odejdu. Do svého budoucna neví, co by měl jako táta zastávat, pokud to nezažil.“*

5. DISKUZE

V teoretické části této práce jsem se snažila nastínit pohled současné společnosti na mužské role procházející zásadními změnami. Někdo tyto změny hodnotí kladně, někdo toto období nazývá krizí mužství. Zabývala jsem se důležitými pojmy, jež se týkají mužské role, ale v současnosti jsou to pojmy opomíjené či vytěšňované a tím je potlačována samotná podstata mužství. Jestliže jsem chtěla pojednávat o současném pojetí mužské role, musela jsem zákonitě začít od samotného utváření mužství, jež je primárně a zásadně ovlivňováno v rodině a to převážně ve vztahu otce a syna. Mužský vzor je v tomto směru nepostradatelný, a proto jsem se zabývala otcovstvím a vzájemnými vlivy otce, potažmo matky a syna. Ke konci teoretické části práce jsem věnovala pozornost samotným partnerským a manželským vztahům a problematice s tím související. Na samotný konec teoretické části jsem zařadila pasáž, která má čtenáře seznámit s mužskými hnutími v ČR, které mají zájem na stabilitě mužských rolí a působí nejen podpůrně pro všechny muže, ale i pro ženy a jedním z jejich hlavních účelů je snaha o správné pochopení a uchopení mužských rolí v rodině i ve společnosti.

To, že je téma mužské role tolik diskutované, dokazuje četnost a dostupnost literatury, která se tímto tématem zabývá a která mi byla nápomocná při zpracování teoretické části. Nemálo článků, diskuzí a výzkumů je k nalezení na webových stránkách. Práci na podobné téma zpracoval i student Zlínské Univerzity Tomáše Bati Martin Prokop, jehož práce se nazývá *Role muže a otce* (30).

Ve své bakalářské práci jsem si stanovila dva cíle. Prvním, hlavním cílem bylo poukázat na vývoj mužské role v minulosti a jeho vliv na současný stav mužství v partnerských vztazích a rodině, a druhým, dílčím cílem, bylo porovnat mužské role v partnerství a rodině s generačním odstupem. Těmto cílům jsem se věnovala napříč celou prací, jak v teoretické části, tak v části praktické, kde jsem byla při rozhovorech konfrontována s muži, kteří se sdíleli se svými pro mě důležitými a obohacujícími názory a životními zkušenostmi. Nejenže tato setkání velmi obohatila mě a rozšířila mé obzory o mužském prožívání, vnímání a chování, ale mohou ve zprostředkované formě posloužit i čtenářům této práce.

Cílem praktické části a výzkumu s tím spojeným bylo zjistit názory respondentů dvou věkových kategorií na vývoj a změny mužských rolí v rodině a společnosti, kdy v rodině se jednalo převážně o roli partnera – manžela a otce. Výsledkem mé práce poté bylo 10 rozhovorů, které jsem z důvodu zachování co největší autentičnosti a zajímavosti zredukovala pouze ve svém rozsahu a uvedla v části výsledky. Zajímavým se poté stává porovnání názorů dvou generací.

K výzkumným cílům se vztahovaly tři výzkumné otázky. Na první otázku, zda existují rozdílné názory respondentů na generační vývoj mužské role, bych odpověděla ano, existují. Všichni respondenti jsou si vědomi změn, které v mužských rolích nastaly, každý však tyto změny hodnotil jinak. Někdo pozitivně, někdo negativně. Stejně tak na druhou otázku, zda se různí názory respondentů na změny mužské role v partnerských vztazích a rodině, bych odpověděla ano, různí. Neboť díky srovnání dvou generací mužů jsem tyto rozdíly mohla pozorovat lépe, ačkoliv zásadní role otce je v očích respondentů obou věkových kategorií neměnná co do představy, čím by měl otec v rodině být, jakými hodnotami by měl disponovat. Třetí otázka se týkala vlivu absence otce na formování mužské role. V této problematice byli všichni respondenti bezesporu za jedno, že přítomnost muže - otce je v rodině důležitá pro správný vývoj chlapce a předávání mužských rolí. Stejně tak se i na základě jeho nepřítomnosti může zkomplikovat život nejen samotného chlapce, ale i celé rodiny.

Výzkumná otázka č. 1: Existují rozdílné názory respondentů na generační vývoj mužské role?

Zjišťovala jsem názory respondentů na pojetí mužské role v současnosti versus v minulosti. Všichni respondenti kategorie A se shodli na tom, že mužská i ženská role procházela zrovnoprávňováním a v současnosti jsou rozdíly v jednotlivých rolích minimální. Respondenti hodnotili svou mužskou roli vždy v porovnání s rolí ženskou. Respondenti viděli zásadní změnu v dominanci mužské role, na kterou není kladen v současnosti takový důraz. Jako zajímavý hodnotím postřeh respondenta, který poukázal na současné pojetí rolí, kterých se jedinec nezhostí automaticky dle pohlaví, jak tomu bylo v minulosti, ale dle vlastního individuálního nastavení, na které je

současná společnost vnímavější. Tento prostor pro svobodu volby role může být jistým přínosem, jelikož muž, jenž se narodil jako submisivní jedinec, nemusí automaticky tlakem společnosti zastávat dominantní roli otce v rodině, ale může být skvělým partnerem a otcem i z této pozice submise. Respondenti kategorie B se shodli s respondenty z kategorie A na zrovnoprávňování rolí, avšak byli si vědomi i jistých úskalí, které toto přineslo. Důvodem těchto názorů by mohly být vlastní zkušenosti, ze kterých respondenti vycházeli. Roli muže viděli, v souvislosti s výše zmíněnou změnou, jako oslabenou a pro mnohé nevyjasněnou. Na jedné straně rovnost šancí mezi ženou a mužem, na straně druhé chaos v tom, kým se muž cítí, kam směřuje a co se od něj očekává. Domnívám se, že respondenti kategorie A neměli tyto postřehy z důvodu mála zkušeností v partnerském vztahu a tedy se nemohli sami konfrontovat s tímto vyjasňováním rolí.

Zajímavé se poté stávají konkrétní názory respondentů na tradiční uspořádání mužských rolí v rodině. Respondenti kategorie A se domnívali, že v minulosti docházelo k omezování role ženy, a proto se jim liberálnější moderní uspořádání rolí více líbilo. Zajímavým postřehem byl názor respondenta, který si kladl otázku, zda je tradiční model ještě schopný dnes fungovat? Na druhé straně respondenti ocenili na tradičním modelu to, že vnášel do rodiny určitý řád a pravidla, která pokud si dnes rodina vědomě nevytyčí, tak nemá. Neuvědomuje-li si muž své role, můžeme hovořit o krizi rolí, neboť muž poté tápe. Pro funkčnost rodiny mohlo být direktivní uspořádání rolí v minulosti přínosem, pro klima a spokojenost jedinců v ní však negativem. Nuance shody můžeme pozorovat i u respondentů kategorie B, kteří zastávali názor, že doba minulá a situace tehdejších rodin měly zásadní vliv na uspořádání mužských rolí v rodině, kdy muž musel zastávat roli živitele a ochránce nekompromisně. Jeden z respondentů se domníval, že pokud jsou vztahy v rodině založeny na úctě a lásce, bude rodina fungovat, ať už je tradiční nebo moderní. Další z velmi přínosných názorů byl postřeh respondenta, který označil za problém dnešní doby to, že rodiny se v dnešní době málo schází s třetí generací a tedy je narušen řetězec předávání zkušeností od prarodičů, propojenost a chybí vzory. Pro tyto účely shledával tradiční model jednoznačně jako kladný.

Neméně přínosné jsou názory respondentů na moderní uspořádání mužských rolí v rodině. Respondenti kategorie A byli na toto téma velice sdílní a na problematiku nahlíželi z různých aspektů. Pozitivní na tomto uspořádání viděli to, že již nezáleží na tom, zda činnost je typická pro muže či ženu, ale záleží na domluvě obou. Co se týká všeobecně pozitiv, respondenti je shledávali ve větších šancích pro ženy. Svým způsobem však tato situace může být i kamenem úrazu v rodině, kdy oba rodiče mají nárok na svou kariéru, a není nikdo, kdo by se dostatečně věnoval výchově dětí. Děti se potom dostávají mimo rodinu a vzniká společenský problém. Ekonomický standart současných rodin zde hraje také zásadní roli, jelikož je nastaven v takové výši, že stav, kdy se oba musí podílet na jeho zabezpečení, je téměř nevyhnutelný. Jeden z respondentů se zmínil o možném oslabování mužnosti právě z důvodu ztráty postu hlavního živitele rodiny. S tímto souvisí i protichůdný názor respondenta, který se domníval, že nezáleží na tom, kdo je tím významnějším chlebovárcem, ale záleží na tom, aby ve vztahu fungovala stále úcta a uznání. Respondenti kategorie B odpovídali na tuto otázku stručněji. To si vysvětlují tím, že mladí muži si svou budoucnost v partnerství a rodině stále ještě představují, jejich role nejsou ještě pevně dány, a tak na problematiku nahlíží ze široka. Také tlak společnosti je na ně a jejich partnerský život větší. Generace mužů B již má své bohaté zkušenosti a tedy může již hodnotit a nikoliv přemýšlet, jak to udělat nejlépe. Tito muži většinou vyrůstali v rodinách, kde převládalo tradiční uspořádání rolí a změny v rolích prožívali více jako plynulý přechod. Respondenti kategorie B tedy hodnotili moderní uspořádání rolí jako pozitivní, pokud vychází ze vzájemné dohody partnerů a tolerance.

Výzkumná otázka č. 2: Různí se názory respondentů na změny mužské role v partnerských vztazích a rodině?

Respondenti kategorie A hodnotili tuto změnu vesměs kladně a hlavní význam přikládali větší svobodě ve vztahu, kdy partneři mají rovné šance jak na kariéru, tak i na výchovu dětí. V dnešní době je dle jejich názorů kladen větší důraz na komunikaci mezi partnery a na hledání kompromisů. Tím, že se uvolnily vztahy v rodině, muž i žena musí více přemýšlet a více mezi sebou komunikovat. Dle názoru Radimské se dnes

v partnerském vztahu setkávají dvě víceméně rovnocenná individua se svými vlastními zájmy, a láska se tak stává obtížnější než dříve. Zároveň dnes ale láska představuje hlavní zdroj smyslu a zakotvení ve světě zbaveném tradičních vazeb a povinností. Muži a ženy dále žijí spolu a dokonce přikládají partnerství větší význam než kdy dříve, ovšem stále za cenu většího přizpůsobení se a kompromisů (31). Postupně přestala platit představa, podle které měl otec v prvních letech života dítěte plnit „pouze“ dva základní úkoly, jak uvedl kdysi prof. Matějček (1994), a to starat se o finanční zabezpečení rodiny a nezatěžovat matku, aby se mohla plně věnovat dětem (24). Tím, že mají oba rovný přístup k dětem, měli by se shodnout na jednotné výchově, aby později nevznikaly hádky, neboť výchova již není daná automaticky rolemi. Jeden respondent však přišel se zajímavou myšlenkou. Změnu v rolích lze nazvat buď vyrovnávání příležitostí anebo stírání rozdílů a tedy „*bezpohlavní konzumní žití*.“ Jestliže se vzdáme stereotypních chování typických pro jednotlivá pohlaví, čím se budeme odlišovat? Kým tedy budeme a podle čeho budeme jednat, když ne podle tradic a norem. Z naší společnosti by se postupně vytrácel řád a vznikala by chaos. Na toto navazují názory mužů z kategorie B, kteří považovali změnu za negativní, pokud se vezme za špatný konec. Jelikož totiž tato změna s sebou přinesla více benevolence v soužití a více rozvodů, není zajištěna stabilita rodiny. V současné době se již neřeší problém toho, že by se žena bez muže o dítě nepostarala. Partneři se mohou rozvést, a když ne rodina, tak stát se postará, ekonomicky matku s dítětem zajistí. Jak uvádí Heterington, Kelly, Dudová a Pfeiferová, nelze však opomenout skutečnost, že rozvod mívá odlišné dopady na muže a ženy. Zatímco u žen je spojen zejména se zhoršením jejich ekonomické situace, pro muže často znamená ztrátu kontaktu s dětmi (38). Potom ale chybí v neúplných rodinách mužské vzory pro děti. Naproti tomu, pokud by v rodinách fungovala snaha a dobrá vůle obou partnerů, může být tato změna v mužských rolích změnou k lepšímu, neboť žena má v dnešní době lepší postavení a stejná práva jako muž a v rodině by to mohlo vést k větší spokojenosti.

Se změnami mužské role souvisí i hodnoty, které dle názorů respondentů hledají ženy u mužů. Velmi překvapivými odpověďmi pro mě byly odpovědi respondentů kategorie A, kteří se domnívali, že ženy pro uspokojivý partnerský, potažmo manželský

život hledají u mužů na prvním místě peníze, dále pak atraktivní postavení a vzhled. Opravdové hodnoty se vytrácí. Jak se ale potom můžeme divit, že máme krizi mužství, že se oddalují sňatky, jsou partnerské krize atd. Nároky žen na muže nejsou možná vyšší, i v minulosti muž rodinu musel zabezpečit, ale jsou v zásadě jiné. V dnešní době, kdy i žena se podílí na ekonomickém zabezpečení rodiny, by měl být teoreticky větší prostor pro opravdové hodnoty. Na ty se v minulosti tolik nekoukalo, sňatky domlouvali rodiče, ale dnes? Jestliže jsme jako ženy nakloněny trhu práce a jsme ochotny přinášet svůj díl do rodiny, proč na muže tedy působíme tak, že jedině s atraktivním a finančně zabezpečeným mužem jsme ochotny sdílet budoucnost. Dle mého názoru se nemůžeme poté divit, že muži mají nízké sebevědomí, stahují se do ústraní a ztrácí pocit mužnosti. Nedíváme-li se na jejich vlastnosti a hodnotový žebříček, ale na konto, které je u mladých, studujících mužů nevelké, nemůžeme být překvapeni, že se oddaluje sňatečnost a celkově přibývá lidí svobodných a nezadaných. Podobnou problematikou se zabýval i Prokop, jemuž ve výzkumu vyšlo, že všichni muži v období rané dospělosti kladli velký důraz na finanční zajištění rodiny a kariérní růst a výchovu dětí přenechávali na partnerce (30). Naproti tomu odpovědi respondentů kategorie B nasvědčují tomu, že za jejich dob, kdy si hledaly partnerky, byly žádány od mužů hodnoty, jako je opora, ochrana, rozhodnost chlapa, rodinné zázemí a též určitá jistota do budoucnosti. Jeden z respondentů dokonce uvedl, že žen, které hledají muže pro peníze, jsou pouze promile. Je možné, že v té době nebyly mezi muži takové rozdíly, ekonomicky byli zhruba všichni na stejné úrovni. Žilo se skromněji a dle slov jednoho respondenta, každá koruna se v ruce vícekrát otočila, než se investovala. Myslím si, že tato výpověď svědčí o určitých rozdílech v názorech respondentů dvou věkových kategorií na změny mužské role.

Výzkumná otázka č. 3: Ovlivňuje absence otců formování mužské role?

V otázce zabývající se charakteristikou mužské role otce v rodině byly obě kategorie respondentů, tedy A i B, za jedno, že otec by měl být především vzorem pro děti, zabezpečovatel rodiny, oporou partnerky, ochranitelem rodiny a měl by se podílet na výchově dětí a udávat hranice. Ačkoliv tedy mužské role prochází vývojem,

představy o mužské roli otce se dle tohoto malého vzorku respondentů nemění a zůstávají stále plné opravdových zásad a hodnot. Stejně tak názory respondentů na nepřítomnost otce v rodině byly podobné. Všichni respondenti se shodli, že přítomnost otce v životě syna je velmi důležitá a mužský vzor pro správný vývoj zásadní. Absence otce, potažmo mužského vzoru by potom mohla pro syna znamenat nevyjasněnost v rolích, neboť takový chlapec, který vyrůstá s matkou, nikdy nebude vědět, jak se muž chová ve společnosti a jak se muž chová k ženě. Podle německého psychologa Björna Sifkeho chlapci v západním světě vyrůstají v prostředí chudém na dospělé muže. Primární vztah si většina chlapců tvoří k matce a otec stojí, pokud vůbec, někde v pozadí. Samotný napůl přítomný otec pak nemůže synovi předat celé mužství s jeho silnými a slabými stránkami (6). Syn by mohl přejímat vzorce chování od ženy a jeho chování by mohlo být zženštělé. Své pohlavní roli se chlapci neučí přímou identifikací, ale tzv. „negativní identifikací, kdy se snaží vytvořit protipól ženské identity (6). Jeden respondent se domnívá, že syn pod výchovou matky může mít sklony k homosexualitě. Žena nikdy nemůže synovi předat to co muž. Nemůže mu předat mužství. Muži z médií či filmů nejsou ideální pro identifikaci s mužským vzorem. Buďto totiž představují násilná monstra nebo superhrdiny, ale pouze v minimálních případech reálné muže (6). Ideální situací je opravdu přítomnost obou rodičů. Jestliže je v rodině přítomný muž, který není ve svém chování zcela ideální, i to může být pro syna vzorem – syn poté má šanci rozeznat, jak se chovat nemá. I někteří respondenti upozorňovali na negativní stránky svých otců, a ačkoliv život s takovým otcem není jednoduchý, alespoň má syn možnost říct „*nikdy to nechci dělat takto, nechtěl bych se takto zachovat, atd.*“ Všichni respondenti pocházeli z rodin, kde byl přítomný otec a měl na formování mužství respondentů větší či menší, pozitivní či negativní vliv. Jeden respondent o otce přišel v patnácti letech a sám potvrdil, že ztráta to pro něj jako pro syna byla a stále je velická. Po odchodu otce se v životě tohoto respondenta odehrálo ještě mnoho běžných, ale i významných okamžiků, u kterých by si respondent přál, aby jeho otec byl a aby od něj dostal uznání, pochvalu, podporu. Absence otce tedy zásadně ovlivňuje formování mužské role.

6. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tématem mužská role a její vývoj ve společnosti. Toto téma nejenže je velmi zajímavé, ale je také velmi široké a to nasvědčuje tomu, že problematika mužských rolí není jednoduchá a při hledání řešení možných problémů je vyžadován speciální přístup. Má práce tedy nabízí nástin této problematiky a pouze několik možných pohledů a řešení. Jedna myšlenka je však neměnná a prochází celou mou prací, a to, že muž, aby správně mohl plnit své mužské role, musí se stát skutečným mužem s veškerou svojí silou, krásou, odvahou, hrdostí, úctou a láskou. A aby mohl muž své role dobře plnit, potřebuje podporu svého okolí, své rodiny, přátel, ale i široké společnosti. Není to pouhé konstatování, ale veliký úkol, kterého bychom se měli zodpovědně zhostit všichni, kdo chceme stabilní a spokojenou společnost. Na obnově mužství by měli pracovat všichni, kteří mají zájem pomáhat právě rodinám, neboť tam najdeme základní stavební kámen, ale i prvotní trhliny.

Hlavním cílem práce bylo poukázat na vývoj mužské role v minulosti a jeho vliv na současný stav mužství v partnerských vztazích a rodině, dílčím cílem poté bylo porovnat mužské role v partnerství a rodině s generačním odstupem. K výzkumným cílům se vztahovaly tři výzkumné otázky. Na první otázku, zda existují rozdílné názory respondentů na generační vývoj mužské role, bych odpověděla kladně. Z těchto názorů vyplývá, že rozdíly v mužských a ženských rolích jsou v současnosti minimální. K zásadním změnám došlo v oblasti dominance mužské role, na kterou není v současnosti kladen takový důraz, jak tomu bylo v minulosti v partnerském i rodinném životě. Mužská role je v jistém směru pro mnohé nevyjasněná a oslabená. To souvisí právě s celkovým pojetím mužských rolí. Společnost dnešním mužům již neříká – tohle musíš. Dnes máme daleko větší prostor pro svobodnou volbu. Problém s tím spojený je však v tom, že pokud si muž vědomě své role nevyjasní, může tápat. A nejistotu to může vnést i do rodiny, kde nenalezneme řád či pravidla, pokud je tam nevnese žena. Samozřejmě pokud jsou vztahy v rodině založeny na lásce a toleranci, bude rodina fungovat, ať už je uspořádání rolí partnerů dle modelu tradičního či moderního.

Stejně tak na druhou otázku, zda se různí názory respondentů na změny mužské role v partnerských vztazích a rodině, bych odpověděla kladně. Dle názorů respondentů je v současné době kladen větší důraz na komunikaci mezi partnery a na hledání kompromisů. Partneri mají rovné šance jak na kariéru, tak i na výchovu dětí, jelikož ta již není dána automaticky rolemi. Tato celková benevolence v partnerském soužití však přinesla více rozvodů a není zajištěna stabilita rodiny. Nejen tím je narušena rodinná propojenost. Problémem je i malý kontakt dětí s třetí generací – s prarodiči, kdy poté nedochází k předávání zkušeností a chybí vzory.

Třetí otázka se týkala vlivu absence otce na formování mužské role. Respondenti se shodli, že otec by měl být především vzorem pro děti, zabezpečovatel rodiny, oporou partnerky, ochranitelem rodiny a měl by se podílet na výchově dětí a udávat jim hranice. Pro chlapce je přítomnost muže - otce je v rodině důležitá, jelikož má zásadní vliv na jeho vývoj a poskytuje mu vzor mužského chování, prožívání a myšlení. Jeho nepřítomnost může zkomplikovat život nejen samotného chlapce, ale i celé rodiny. Ideální situací je skutečně přítomnost obou rodičů.

Vzhledem k malému vzorku mužů, kteří se zúčastnili výzkumu, nemohu tvrdit, že tyto názory se týkají mužů celé společnosti, ale jestliže na společnost nahlížím jako na skupinu jednotlivců, potom je každý z nás důležitý a ovlivňuje své okolí, tedy společnost a sám se stává také obrazem společnosti.

Tuto práci jsem napsala ze své pozice ženy a myslím si, že by jistě bylo zajímavé, kdyby podobnou práci provedl muž. Domnívám se, že ačkoliv všichni respondenti byli vůči mně vstřícní, mohly by se jejich odpovědi lišit, dotazoval-li by se jich muž. A pokud by tedy autorem práce byl muž, jistě by dokázal zachytit jiné významné okamžiky ze své mužské pozice, svého chápání a prožívání této problematiky.

Tato práce by mohla představovat cenný zdroj informací pro všechny, kteří mají zájem o zlepšení situace partnerských a rodinných vztahů v naší společnosti. Zejména pro muže, kteří hledají svou mužskou identitu a ve svém životě se potkali s problémy ve svém partnerském či rodinném životě. Dále by mohla posloužit ženám, které mají zájem lépe porozumět mužům.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- (1) AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. 235 s. ISBN 80-7192-581-0.
- (2) BADINTER, Elisabeth. *XY identita muže*. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 1999. 211 s. ISBN 80-85549-10-7.
- (3) BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné modernitě*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 431 s. ISBN 80-86429-32-6.
- (4) BIDDULPH, Steve. *Mužství: Jak zvládat všechny mužské role*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 199 s. ISBN 978-80-7367-209-6.
- (5) BLY, Robert. *Železný Jan*. 2. vyd. Praha: Argo, 2005. 278 s. ISBN 80-7203-659-9.
- (6) ČECHOVÁ, Barbara. Dnešní muži na rozcestí. *Psychologie dnes*. 2008, 4, s. 12-16.
- (7) ČERMÁKOVÁ, Marie. *Proměny současné české rodiny: rodina-gender-stratifikace*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
- (8) DOBSON, James. *Výchova chlapců*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2003. 318 s. ISBN 80-7255-082-9.
- (9) ELDREDGE, John. *Pozor, srdce muže!*. Praha: Návrat domů, 2005. 179 s. ISBN 80-7255-096-9.
- (10) ERIKSON, Erik H. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. 390 s. ISBN 80-7203-380-8.
- (11) FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie sexuality a pohlaví*. Věrovany: Jan Piszkiwicz, 2004. 160 s. ISBN 80-86768-06-6.
- (12) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- (13) HENSLIN, R. Earl. *Otec a syn*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2003. 156 s. ISBN 80-7255-068-3.

- (14) *Chlapi.cz : Stránky věnované mužské spiritualitě* [online]. 2011 [cit. 2011-03-14]. o nás. Dostupné z WWW: <<http://www.chlapi.cz/clanky/o-nas>>.
- (15) CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- (16) JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 288 s. ISBN 978-80-247-2284-9.
- (17) KARSTEN, Hartmut. *Ženy - muži : genderové role, jejich původ a vývoj*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. 184 s. ISBN 80-7367-145-X.
- (18) *Liga otevřených mužů* [online]. 2006 [cit. 2011-03-26]. Agrese a muži . Dostupné z WWW: <<http://web.ilom.cz/mui-mum/tematicke-lanky/61-muska-temata/64-agrese-a-mui.html>>.
- (19) *Liga otevřených mužů* [online]. 2009 [cit. 2011-03-21]. Co je LOM?. Dostupné z WWW: <<http://web.ilom.cz/o-nas.html>>.
- (20) *Liga otevřených mužů* [online]. 2009 [cit. 2011-03-22]. o programu Muži do škol!. Dostupné z WWW: <http://web.ilom.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=255>.
- (21) *Liga otevřených mužů* [online]. 2009 [cit. 2011-03-21]. o programu Muži mužům. Dostupné z WWW: <http://web.ilom.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=259>.
- (22) *Liga otevřených mužů* [online]. 2009 [cit. 2011-03-21]. o programu Táto, máš na to!. Dostupné z WWW: <http://web.ilom.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=44&Itemid=249>.
- (23) *Liga otevřených mužů* [online]. 2009 [cit. 2011-03-21]. Programy. Dostupné z WWW: <<http://web.ilom.cz/programy.html>>.
- (24) MAŘÍKOVÁ, Hana. Otcové v péči o děti. *Socioweb* [online]. 2005, 3, [cit. 2011-04-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=234&lst=120%3E;>>>.

- (25) MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: SLON, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- (26) MILLEROVÁ, Alice. *For Your Own Good: Hidden Cruelty in Child Rearing and the Roots of Violence*, str. 142-197. New York, N.Y.: Farrar, Straus & Giroux, Inc., 1983.
- (27) MOORE, Robert; GILLETTE, Douglas. *King, Warrior, Magician, Lover: Rediscovering the Archetypes of the Mature Masculine*. San Francisco: HarperSanFrancisco, 1991. 192 s. ISBN 978-0062506061.
- (28) MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. 1. vyd. Brno: Blok, 1990. 181 s. ISBN 80-7029-018-8.
- (29) POLI, Osvaldo. *Srdce táty*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 151 s. ISBN 978-80-7195-408-8.
- (30) PROKOP, Martin. *Role muže a otce*. Zlín, 2010. bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií.
- (31) RADIMSKÁ, Radka. Moc a individuální zájmy v partnerských vztazích. *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. 2003, 3-4, [cit. 2011-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.genderonline.cz/download/Rocnik04_3-4_2003.pdf>.
- (32) ROGGE, Jan-Uwe. *Páni kluci*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. 144 s. ISBN 80-204-1134-8.
- (33) ROHR, Richard; MARTOS, Joseph. *Cesta divokého muže*. Brno: Cesta, 2002. 158 s. ISBN 80-7295-032-0.
- (34) ŠVARŤÍČEK, Roman; ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 340 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- (35) Tátové v historii. In CHMELARŮVÁ, Hana. *Aktivní otcovství* [online]. Brno: NESEHNUTÍ, 2008 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <http://nesehnuti.cz/publikace/Brozura_AO_na_web.pdf>. ISBN 978-80-903228-9-1.
- (36) THOMPSON, Keith. *To Be a Man: In Search of the Deep Masculine*. New York: J.P. Tarcher New Consciousness Reader, 1991. 293 s. ISBN 0874776376.

- (37) VAGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.
- (38) VOHLÍDALOVÁ, Marta. Kdo podává žádost o rozvod a jaké jsou příčiny rozpadu partnerských vztahů?. *Gender sociologie* [online]. 2011, 1, [cit. 2011-04-28]. Dostupný z WWW:
<<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2011032608>>.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Mužská role

Mužství

Otcovství

Otec

Partnerství

Sexuální identita

Společnost